

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.09
» » » 1000 » 0.08
» » » 3000 » 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Wvd Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Riouwstraat. voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Inhoud van dit nummer.
Mededeelingen. — Oost- en West-Indië bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer. — Weekoverzicht. — Oost-Indische Berichten. — Sumatra's Westkust. — West-Indische Berichten. — Ingezonden. — Goedkoop Reisgelegenheid. — Moederland en Koloniën. — Inhoud der voornaamste Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Feuilleton.

Mededeelingen. I. Boecatan.

Tentoonstellings- en Verkooplokaal
Plaats 9 Den Haag, werd in de laatste weken met verschillende streken van de Indië weder heel veel moeis ontvangen. Uit Curaçao, om als monster te dienen eenige exemplaren van op dit eiland gemaakte nitmuntende Panamahoeden.

Voor liefhebbers van wapensmeedwerk, metaal-drijfwerk en snijwerk in ivoor, hoorn, en hout, vestigen wij in 't bijzonder de aandacht op een achttal kostbare krissen ons ter verkoop toevertrouwd.

Wij herinneren er aan, dat het bezoek aan onze tentoonstelling vrij is; tot koopen wordt men daardoor niet verplicht.

Oost- en West-Indië bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer.

Wij hadden gehoopt, na de vergadering der Vereeniging «Moederland en Koloniën», op Vrijdag 28 Jan. jl., aan onze lezers het een en ander te kunnen mededeelen omtrent het kandidaatstellen van kampvechters voor de koloniale belangen bij de aanstaande verkiezingen voor eene nieuwe Tweede Kamer, maar wij zijn teleurgesteld.

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar den Engelsch-Indischen roman van ALICE PERRIN, door N. v. Z.

Hoofdstuk XII.

Den morgen na de garden-party overwon de heer Goring zijn aangeboren afkeer om over onaangename, niet bepaald wettelijke zaken te spreken; hij zou zijn nieuwen ondergehoorling nu eens flink «onder handen nemen»; doch had hij later aan zijn vrouw verteld — daarmee evenveel succes alsof hij zijne predikatie tegen een der pilaren van de in-gangspoort had gehouden. «De man is een-en-kl koppigheid en eigenwaan», zeide hij, «het best is, om hem maar zijn eigen hoofd te laten volgen, en als hij 't dan tegen den heer Goring pleet loopt, zal 't mijn schuld niet zijn.»

Ook omtrent andere districten in stad en land is van gedachten gewisseld en op de diligentie van het bestuur in deze wordt gerekend (volgens een ander bericht besloot men om in dit opzicht diligent te blijven!)

Reeds hebben wij, de verkiezingsvoorbereidingen in den lande besprekende, meermalen ons beklag doen hooren, dat daarbij de koloniale belangen, die men tijdens de behandeling der Oost-Indische begroting in 't moederland schijnbaar zoo warm had opgevat, weder geheel op zij waren gedrongen, zoodanig zelfs, dat in het gemeenschappelijk program van actie der liberale concentratie met geen enkel woord van de Indische maatschappelijke vraagstukken werd gesproken; wij leefden echter in 't volle vertrouwen, dat M. en K. een hartig woordje daarover zou doen hooren, dat het Bestuur dier Vereeniging, opgericht vooral: met het doel om invloed op de verkiezingen uit te oefenen, zou hebben medegedeeld wat het reeds in stad en land had verricht en dat de opvolgster der Oost-Indische Kiesvereniging, na zoo geruimen tijd te hebben gewerkt om een politiek en economisch program saam te stellen, met den hoofdinhoud waarvan de door de Vereeniging uitgekozenen, zouden moeten instemmen, ook met een flinke aanbevelingslijst zou voor den dag zijn gekomen. Daaruit konden dan de kiesverenigingen van de verschillende moederlandsche politieke kleur, kandidaten kiezen, die, in algemeenen zin voor volksvertegenwoordiger de bekwaamheid bezaten om de koloniale en de koloniale kennis van Oost- of West-Indië en hunne bijzondere liefde voor die gewesten, uit daden of geschriften gebleken, de kans vergrooten zouden, dat in de kritieke tijden, die thans zoowel Oost- als West-Indië beleven, volledige inlichting en goed advies zou worden verkregen. Dit toch is zoo ontwijfelbaar nuttig en noodig waar, zooals nu nog altijd het geval is, zelfs de details der huishouding aan een op het Haagsche Binnenhof uitgebracht votum zijn onderworpen.

Zou het, bij meerdere activiteit of bij eene andere opvatting van zijne taak, door het Bestuur van Moederland en Koloniën, gelukt zijn of nog gelukken om aan de katholieken de door hen gevraagde koloniale kandidaten te bezorgen; om in Zwolle de balans te doen overslaan naar den kant van de daár tot voorloopig kandidaat gestelde specialiteit; om in district I van den Haag, in verschillende districten te Amsterdam en in nog andere plaatsen, de aandacht op het voor Nederland op den voorgrond staande koloniaal belang te vestigen?

opkomende moeilijkheden, hoe men er nooit vast op rekenen kan, dat zij, bij een ernstig oproer of in een hachelijke omstandigheid, goed bij hun zinnen blijven. Ook noemde ik 't een feit, dat zij niet bestand zijn tegen omkooprij, en dat dit de redenen zijn, waarom nimmer posten van groote verantwoordelijkheid aan hen kunnen worden opgedragen. Natuurlijk, zeide ik, dat dit alles niet bepaald op hem toepasselijk behoeft te zijn, want dat hij het voorrecht had gehad in Engeland te zijn opgevoed, maar ik legde er toch den den nadruk op, dat, zoo hij in dezelfde provincie, laat staan op dezelfde plaats bleef als zijne bloedverwanten, zeker het spreekwoord in praktijk zou worden gebracht: «Er wordt geen koe bont genoemd, of er is wel een vlekje aan.»

Wij weten het niet en bij het niet «Oost-Indisch» maar echt Nederlandsch doof-zijn van de meeste onzer landgenooten voor het begrip, dat koloniale zorg, gelet op de toekomst, een der voornaamste plichten is, betwijfelen wij het zelfs. Dit neemt echter niet weg, dat naar onze opvatting, allen, die van bovenstaand begrip doordrongen zijn, zich eerst dan verantwoord kunnen achten tegenover het moederland en de koloniën, wanneer zij al het mogelijke hebben in het werk gesteld om — de beeldspraak van «Nederlander» gebruikende — het Schip van Staat te doen sturen in het vaarwater, dat zij het juiste achten.

Geen kritiek is het, die wij hier in de eerste plaats bedoelen. Nog ruim vier maanden scheiden ons immers van de verkiezingen!

Week-Overzicht.

Ons Weekoverzicht dient ditmaal kort te zijn. De Nederlandsche dagbladers heeft het trouwens zoo druk met het bespreken der toekomstige verkiezingen voor de Tweede Kamer, waarbij vóór of tegen Dr. Kuijper zoozeer de hoofdtoon van de daarvoor geleverde beschouwingen is, dat er voor een Koloniaal Weekblad, dat buiten de Nederlandsche politieke partijen staat en de overtuiging heeft, dat er voor Oost- en West-Indië van de eene al niet veel meer of minder te verwachten is, dan van de andere, geen reden bestaat om zich daarin te verdiepen.

In verband met het heden geschreven hoofdartikel teekenen wij echter op, dat op nieuw blijkt, hoe in Noordbrabant de koloniale belangen bij de verkiezingen toch niet namiddag worden vergeten. Aan het Dagbl. v. Nbr. kandidaten voor het lidmaatschap der Tweede Kamer zijn genoemd, uit Zevenbergen geschreven: «En in de schemering dolen nog rond twee Koloniale Specialiteiten, de heeren W. H. Boogaard, redacteur der Javapost en het oud-Kamerlid J. P. Th. van Nunen, thans Raads-lid te Bergen-op-Zoom!»

Van hetgeen overigens in de couranten voorkomt is zeker wel het belangrijkste, hetgeen in het Haagsche Vaderland (nummers van 24 Jan., 28 Jan. en 1 Febr.) wordt geschreven over de geboorte van het plan, tot de oprichting van een Regeeringspersbureau in Ned.-Indië; blijkbaar is hier een zeer goede bekende van den vader van het ontwerp aan het woord. Hij is niet verwonderd, dat dit door het grootste deel der Indische pers, zoo weinig cordiaal is ontvangen en dat er zulk een scherpe kritiek tegen is gevoerd, maar dit ligt niet aan het plan zelf, zoo beweert hij, maar aan de manier, waarop de Gouverneur-Generaal eene vertrouwelijke nota, die volstrekt niet de pretentie had een uitgewerkte geheel te zijn, toch als zoodanig in de wereld zond, er daarenboven nog het negotie-idee bijvoegende, dat de Indische pers de kosten van het Gouvernementspersbureau zou betalen. Wij zijn echter van eene geheel andere meening. Reeds sedert jaren hebben wij het oprichten van een Gouverne-

mentspersbureau gewenscht, een bureau waar de dagbladen de inlichtingen zouden kunnen krijgen, die zij verzochten, zonder daarbij echter eenigermate eraan te denken, dat de Indische pers dan alléén van dat bureau hare inlichtingen zou moeten krijgen, hetgeen o. i. zou strijden met ieder denkbeeld van vooruitgang.

Niets is er echter tegen en zeer nuttig zal het zelfs zijn, dat het officiele persbureau, de verspreiders van onjuiste berichten op de vingers tikt en ze uitnoodigt — desnoods met verplichte opname — tot rectificatie daarvan. Er is in O-Indië haas genoeg voor den pers-hazepeper, ook zonder dat de regeering het monopolie krijgt van de leverantie, maar evengoed als in Europa is het ook in het Oosten gewenscht, dat er Rijkstoezicht gehouden wordt op de qualiteit van de spijs, die door de leveranciers aan het publiek wordt geleverd. Een afzonderlijke winkel aan dat toezicht verbonden, waar de koks zeker zijn, dat ze haas krijgen en geen konijn; dit zou zijn hetgeen wij wenschen.

Oost-Indische berichten.

Blijkens een op gisteren ontvangen draadbericht van den gouverneur-generaal is de pretendent-sultan van Bandjermassin, Goesti Mohamad Seman, bij een overvallende door de marechaussee, onder luitenant Christoffel, geseuveld.

Zooals bekend is de overste van Daalen met den overste Drijber den 14en December jl. naar Poerok Tjahoe gereisd, ten einde met de marechaussee onder den luitenant Christoffel, een tocht naar het Djaan-gebied voor te bereiden en met het doel de Pegoestian of sultansfamilie te verrassen en zoo mogelijk gevangen te nemen. Een mobiele colonne onder den kapitein de Klerck, militairen commandant te Toebang Kwanton zou van daaruit met een gelijk doel ageeren. Het zijn nu deze colonnes, die «G. van S. van S.» vóór verandering ten goede in den algemeenen toestand van de Boven-Doesoan zal brengen, wordt door velen betwijfeld, vooral in aanmerking nemende de weinige invloedrijkheid van Goesti Mohamad Seman en wordt gevreesd dat zich spoedig een plaatsvervanger zal voordoen.

Het is de wensch van den Landvoogd dat zoo spoedig doenlijk worde overgegaan tot de opheffing der paardenposterij op Java, zullende het behoud daarvan voor een enkele streek slechts dan kunnen worden toegelaten, indien daarvoor zeer afdoende argumenten worden aangevoerd. De uitbreiding welke het spoor- en tramweginet van Java in de laatste jaren heeft ondergaan en de toenemende ontwikkeling van het verkeerswezen in de niet door een spoor- of tramweg doorsneden binnenlanden, maken tegenwoordig het reizen over Java niet meer zoo bezwaarlijk als voorheen.

In verband hiermede en met den ongunstigen toestand van 's lands geldmiddelen, acht zijn Excellentie het tijdstip gekomen om tot de opheffing, althans belangrijke inkrimping, van deze verouderde instelling over te gaan. De directeur van de B. O. W. heeft in dezen geest een aanschrijving van den In-gouvernements-secretaris

«Violet», gaf het kind, met haar oogleden knippend, ten antwoord, «en Mama is bezig om haar haar te wasschen», voegde zij er aan toe, wijzend op het straatje zeepwater, dat uit de pijp op den grond droop.

«Kom, Selma, zullen wij 't nu maar opgeven en dan van te voren schrijven op welk uur wij komen zullen?» zei Paul mismoedig.

«Neen, man, ik denk, dat het nog wel lukken zal; in ieder geval moeten wij wachten, tot de baboe terug komt; wij kunnen niet weggaan, nu wij eenmaal onze kaartjes hebben afgegeven.»

De baboe kwam dan ook terug en terwijl zij daar stond, als de vrouw van Lot, van het hoofd tot de voeten in een wit overkleed gehuld, riep zij met krakende stem: «Sabaam!» hetgeen betekent dat de gasten binnen kunnen komen. Zij stegen uit en liepen door de voorzalerij, waarin allerlei soort van meubels stonden en verschillende planten in petroleum-blikken. Een pratende beo (soort van Indische spreuw), in een groote rieten kooi, begon dadelijk zijn compliment af te steken, zoodra hij hen zag. Hij hinnekte als een paard, kuchte als de nachtwacht, met afschuwelijke holle klanken, en brabbelde een reeks hindostansche woorden. In de binnengalerij was 't, in tegenstelling met het schelle licht buiten stik-donker, zoodat de Verekers moesten rondtasten om stoelen te vinden.

De meubels waren stoffig en versleten, in het midden was een groote, ronde tafel, die scheef stond, daaromheen eenige oude stoelen; een paar zwarte kastjes met vergulde biezen en eenige knaapjes met marmeren blad stonden tegen den wand — overblijfselen van het huishouden, waar Una in het begin van haar eerste huwelijk zoo trotsch op geweest was. Gescheurde Japansche waaiers waren tegen den hel-witten muur gespijkerd, die hier en daar duidelijk de sporen droeg van witte mieren.

Paul en Selma zaten daar stilzittend te luisteren naar het geschuiel in het aangrenzende vertrek, zij hoorden haastig heen en weder loopen op bloote voeten, open en dichtdoen van kasten en daartusschen menige scherpe terechtwijzing. Ten laatste kwam mevrouw Christian binnenzeilen; haar zware haardos was nog niet goed droog en vormde een natten bundel boven op haar hoofd; zij hield sterk, want zij had met groote moeite haar dik lichaam moeten persen in haar beste japon, een mosterdkleurig zijtje, overvloedig met gouden kralen versierd. Zij had den kraag van het lijf maar opengelaten, wisselijk een beetje slordigheid

uit (daar hun dit minder statig leek, dan de aangenomen visite-tijd van twaalf of twee uur) en hielden stil bij een schijnbaar geheel verlaten woning. In de blakerende zon bleven zij geduldig in het rijtuig zitten wachten, terwijl de palfrenier aan alle kanten van het huis een ooverdoovend geschreeuw aanhief, waarop echter geen mensch antwoordde. De deuren der bijgebouwen waren alle gesloten, het eenige levende wezen op het erf was, een zwart met wit gevleete geit, die bezig was aan een bestoven rozenstrauk te knabbelen en hartverscheurend begon te blaten, telkens als de knecht riep.

Het witgekalkte huis blonk scherp in de felle zonneschijn, uit een afvoerpijp langs den muur, iets boven den begangen grond uitkomend, sijpelden een straaltje zeepwater, nu en dan woei een stofwolk tegen de kree's, die rondom de geheele voorgalerij waren neergelaten.

«Verwachten zij ons niet?» vroeg Selma. «Weet je zeker, dat je hun gezegd hebt, dat je van daag met mij zoudt komen?»

«Ja, maar ik heb geen bepaald uur genoemd; ik dacht, dat dat er niet op aan kwam.»

Op hetzelfde oogenblik stak een klein meisje behoedzaam haar bleek gezichtje om een hoekje van de kree's. Selma veronderstelde mismoedig, dat zij een stiefzusje van Paul zou zijn.

«Is Mama thuis?» vroeg zij.

Het kind kroop daarop gauw weer weg achter de kree's; doch door de reten konden zij de donkere oogjes nog zien glinsteren.

«Wat moeten wij nu doen? Zullen wij maar weer weg gaan?» vroeg Selma.

Paul verhief, als laatste poging, zijn stem en op zijn wanhopig hard geroep verscheen eindelijk een oude, taan-keurige, tandelooze baboe, die op één been bleef staan, terwijl Selma — door mevrouw Goring ingelicht omtrent de gewoonten van het land, — haar de visite-kartjes overhandigde bedekte zij zediglijk haar gezicht met haar slendang zonder zij Paul gewaar werd. De oude vrouw, die zóó wel een blinde leek, grabbelde naar de kaartjes en verdween er mee in het huis, waarop het kleine meisje, dat vertrouwen in het geval begon te stellen, uit haar schuilhoek achter de kree's te voorschijn kwam. Zij had een rood merinos jurkje aan en het haar tot een klein, stijfuitstaand varkenstaartje saamgevochten.

«Hoe heet je?» vroeg Selma vriendelijk.

ontvangen, met opdracht ter zake door tusschenkomst van den directeur van B. B. de noodige voorstellen te willen indienen.

Naar de *Sumatrabode* verneemt houdt een larashoofd van een der meest volkrijke districten in de Bovenlanden een eigenaardige wijze op na van de gouvernementen-koffie-cultuur te behartigen. Ieder cultuur-plichtige, die zijn diensten niet verricht, betaalt f 2 om een wakil te stellen, die dan het onderhoud en den pluk voor zijne rekening pl. m. f. 10.000. Het totaal aldus opgebracht zou jaarlijks na dan bemerkt men niet veel van onderhoud; de koffie-aanplant wordt, rondweg gezegd, *verwaarloosd*.

Deze atoran wordt echter in de negari, waartoe het larashoofd zelf behoort, niet gevolgd, maar wordt daar de koffie verwaarloosd, om de bevolking in de gelegenheid te stellen groote uitgestrektheden cassia-aanplant aan te leggen.

En dan vraagt men nog, hoe 't komt, dat de gouvernementen-koffieproductie achteruit gaat. Hier gaat 't zus, daar zoo, maar alles duidt op verwaarloosd; op de eene plaats door dezen, op een andere plaats door geen bevelvoerder.

Zoals wij reeds uit andere bladen vernamen, wenscht de gouverneur-generaal het denkbeeld van **zwavelwinning** door den Staat opnieuw ernstig te overwegen. In verband hiermede is aan het departement van O. E. en N. de behandeling opgedragen van het aanbod van Dr. Oostervan, betreffende den bouw van een fabriek voor de bereiding van zwavelzuur en een inrichting voor de zuivering van zwavel.

Een geweldige orkaan heeft op het Janggebergte gewoed en twee ondernemingen zwaar geteisterd. Vooral de onderneming Ketadjik is het kind van de rekening geweest. Deze onderneming, welke op 3200 voet ligt, beoefde een moeien oogst. De koffie-aanplant, die naar schatting 1500 picols zou opbrengen en waarvan de bessen reeds plukrijp waren, alsmede de aanplant van kaotjoek-boomen, vanille, peper enz. zijn zoo goed als verwoest. Groote schaduwboomen werden ontworteld, de opzichterswoning en een koelieelous werden door den windhoos medegenomen; van de administrateurswoning werd het dak afgekrakt. De schade wordt op anderhalve ton begroot. Ook de in de nabijheid gelegen koffieonderneming Sentool en enkele andere hebben min of meer belangrijke schade geleden.

De *Soer. Cr.* wijdt een artikel aan het vrijwillig aftreden van den gouverneur van Sumatra's Westkust, die blijkbaar de verantwoordelijkheid niet durft dragen van directe belastingen van de ingezetenen van zijn gewest te heffen. Het blad meldt dat het best mogelijk is dat de landvoogd van deze gelegenheid gebruik maakt om een hoofdofficier aan 't hoofd van Sumatra's Westkust te plaatsen, in welk geval men geneigd is in den militair commandant van dat gewest, kolonel C. A. van Loenen, den aanstaanden gouverneur te zien. Ook wordt genoemd als gouverneur de tegenwoordige resident van Palembang, J. A. van Rijn van Alkemade, terwijl ook de overste van Daalen wordt genoemd.

De residenten F. A. Heckler en J. B. Neumann resp. van Timor en de Lampongs worden door de *Sumatrabode* eveneens genoemd.

Het inruggaan van den gouverneur heeft natuurlijk geen goeden indruk gemaakt op de ambtenaren op Sumatra's Westkust, omdat, zegt het blad, als het hoofd vrees voor onoverkomelijke moeilijkheden, de ondergeschikte ambtenaren ook hun moed voelen minderen.

Aan het rapport omtrent den stand der **voedingsmiddelen** op Java en Madoera over de maand October 11., ontleenen wij het volgende:

Stand van het rijstgewas te velde:

Over het algemeen bevredigend.

In de z.g. salakmanga-aanplant (Oostmoesson-aanplant) vertoont zich de omo pekékib.

In de afdeling Pandeglang kwamen veel minder muizen voor dan in de vorige maand.

Batavia:

Gunstig.

In het district Kebajoran der afdeling Meester-Cornelis en in het onderdistrict Pleret der afdeling Krawang, had de aanplant last van muizen.

Praanger-Regentschappen:

Goed.

In de controle afdeling Tjitjalengka werden vrij veel sawahs gedeeltelijk door veldmuizen aangetast en gedeeltelijk geruïneerd tengevolge van den hoogen waterstand.

Cheribon:

Goed.

In het district Tjiamis (Galoe) werd de jonge padi-aanplant van ongeveer 52 bouws door bandjirs geheel vernield.

Pekalongan:

Over het algemeen bevredigend, met uitzondering van de districten Maribaja en Gantoengan, waar een gedeelte

verkiezend boven het onaangename gevoel van gewurd te worden. Zij droeg een ketting, armbanden en ooringen van barnsteen, en haar slofjes zonder hakken klepperden over den grond als zij liep.

Een oogenblik aarzde Selma. Hoe zou zij het over zich verkrijgen deze vaalbruine, warme vleeschmassa te omhelzen? Zij keek Paul aan, één blik op zijn verdrietig gelaat gaf haar moed. Had zij niet op zich genomen hem te steunen in zijn wensch om zijn bloedverwanten te erkennen en te Pragpur te blijven? Nu moest zij hem toch niet bij de eerste beproeving in den steek laten! Zij stond op en stak haar schoonmoeder beide handen toe, deze kuste haar en heette haar op luidruchtige wijze welkom, blijkbaar was zij erg zenuwachtig.

„Wel, wel!” riep mevrouw Christian, elk woord kort uitstootend. „U is dus Paul's vrouw!” Zij ging een paar passen achteruit en keek Selma vol bewondering aan. „Zoo deftig, en zoo mooi! En wat een prachtige kleeren! Toen jullie van morgen niet kwamen, dacht ik: nu zullen ze wel niet vóór vijf of zes uur hier zijn, anders zou ik gemaakt hebben, dat ik klaar was. Wij zijn sedert gisteren, nadat Paul hier geweest was, allen toch zoo nieuwsgierig geweest te weten, hoe je er wel uit zoudt zien. Wat heeft mij dat aangedaan Paul opeens weer te zien! En hoe aardig, dat hij nu op dezelfde plaats is gekomen, waar zijn vader vroeger was, en in dezelfde betrekking; hij lijkt ook op hem! Och, wat was 't verschrikkelijk dat cholera-jaar! Maar het is nu al zoo lang geleden. Men komt alles te boven, niet waar?”

Paul begon onrustig in de kamer heen en weder te loopen. „Jullie hebt, vroest ik, erg lang buiten in de zon moeten wachten,” vervolgde mevrouw Christian, terwijl zij op een stoel neerviel en Selma uitnodigde haar voorbeeld te volgen. „De bedienden zijn allen, op hun eigen hooftje, maar naar de bazar gegaan; 't is zulk lastig volk! Ik heb de baboe gezegd om de kinderen te gaan roepen, die zijn hier naast bij hunne neefjes, De Souza's; maar mijn oudste jongen, Cyril, is niet wel, die ligt in bed.”

„Hij is toch niet ernstig ziek?” vroeg Selma beleefd. „O, nee — hij heeft zijn maag overladen — en zal wel gauw weer beter zijn. Gisteren is hij op theebezoek geweest en zal, denk ik, te veel gegeten hebben. Hij houdt er veel van uitgaan, hij voelt zich al op-en-top een heertje, ofschoon hij pas dertien jaar is! Paul was heel anders, toen hij klein was. Zij keek naar oudsten zoon

van den aanplant te lijden had van muizen. Ook in de desa Tjipadjang van het district Bandjarhadja der afdeling Brebes had de padi-aanplant te lijden van muizen; een proef met het aanwenden van het muizenvergift zal ook daar worden genomen.

In de districten Pemalang en Tjomal der afdeling Pemalang heeft het veldstaand rijstgewas voor een klein deel te lijden gehad van omo klinting, omo merah en omo tikoes.

Semarang:

Over het algemeen goed.

In Demak, Salatiga Koedoe, Pati en Japara komt de muizenplaag nog altijd voor, terwijl zij zich thans ook in het district Singen-kidoel van de afdeling Semarang vertoont.

Rembang:

Er staat nog weinig padi te velde; de stand daarvan en van de zaailingen op de kweekbedden is bevredigend.

Van 1025 bouws rawa-sawahs in het onderdistrict Widang, district Rembes, afdeling Toeban, zijn slechts 110 bouws beplant. De overige moesten onbeplant blijven, omdat de bibit door muizen vernield en thans de planttijd verlopen is.

Soerabaja:

Over het algemeen bevredigend.

Paseroean:

Goed, behalve van de door muizen vernieldede gedeelten in de afdeling Bangil.

Besoeki:

Goed.

In het district Banjoewangi werden pl. m. 6 bouws 2e padi-aanplant door veldmuizen vernield.

Banjoemas:

Over het algemeen gunstig.

In de afdelingen Poerwokerto en Tjilatjap werden respectievelijk pl. m. 11 bouws padikweekbedden en pl. m. 136 bouws padiaanplant door overstroming vernield.

Kedoe:

Goed.

In het district Tegalredjo zal tengevolge van de overvloedige regens een gedeelte van den aanplant minder beschot opleveren.

Djocja:

Over het algemeen bevredigend.

Soerakarta:

Gunstig.

Madioen:

In het district Sepreh der afdeling Ngawi is de padi gadoe-aanplant meereeds door muizen en homo soendep vernield; in het district Gendingan daarentegen zijn de vooruitzichten van de te velde staande padi-gadoe bevredigend te noemen.

In de afdeling Patjatan staat de 2e padi-aanplant in het algemeen bevredigend.

In de verslagmaand werden 85692 muizen afgemaakt.

In een achttal desa's van het onderdistrict Widang, district Rembes, afdeling Toeban, res. Rembang, en in een groot aantal desa's in het district Baorene van de afdeling Bodjonegoro, bestaat bezorgdheid omtrent de toekomst; de noodige maatregelen worden genomen.

In de afdeling Wonosobo, res. Kedoe, moet men op gebeurlijkheden voorbereid zijn. Alhoewel oogenblikkelijk gevaar voor schaarschte niet bestaat, zoo zijn de voorraden in de districten Broeno en Kaliwiro gering.

In deze districten staat de djagoeng-aanplant, van wege de te overvloedige regens, minder goed. In het onderdistrict Kepil, district Broeno, waar de gadoe-aanplant het minst is, blijft de toestand zorg baren; het noodige wordt verricht.

De mannen van zaken uit de vrees, dat de prachtige **sukkerprijzen** van tegenwoordig niet lang meer zullen stand houden. Men begint in te zien, dat geen rekening met de tweede hand en is, volgens het *Soer. Hul.*, van oordeel, dat het thans nog gevoeld tekort weldra zal zijn aangevuld. Vandaar dat de stemming op de suikermarkt lusteloos is; suiker uit den oogst 1905, voor zoover die nog over is, is bijna niet meer te plaatsen, althans niet tegen de laatste prijzen, en op het product uit den oogst 1906 is geen redelijk bod te krijgen.

Wat de **koffie** betreft, zijn naar men verneemt gedurende de laatste drie weken ruim 35.000 picols Liberia uit den oogst van 1905 verkocht tot prijzen, oplopende tot f 32.50, zoodat er nu voor Amerikaansche rekening in het geheel 50.000 picols 1905-oogst zijn gekocht.

De planters hebben terecht bedacht: „beter één vogel in de hand, dan tien in de lucht” en hebben niet gespeculeerd op een hoogere markt, welke speculatie in 't afgelopen jaar zoo tegenviel.

Veel andere soorten dan Liberia schijnt in Amerika weinig belangstelling te zijn. Het trok ook de aandacht dat er in den laatsten tijd een neiging merkbaar is tot niveleering der prijzen. Dit moge blijken uit het feit, dat Timor-koffie bijv. vroeger circa f 50 deed en nu f 34 opbrengt, terwijl enkele jaren geleden de Liberia op f 23 stond en nu f 32.50 behaalt.

daarbij vriendelijk verwijtend aan. „Hij was altijd erg stil en verlegen, en had nooit eelust.”

Paul plaatste zich vlak voor zijn moeder.

„Ik moet U toch eens vragen,” begon hij, in het geheel geen acht slaande op hare mededeelingen omtrent zijn kindsheid, „hebt U niets meer van mijn vader, dat U mij zoudt kunnen geven — iets, dat hem toebehoorde: fotografieën, boeken, platen of iets dergelijks?”

Mevrouw Christian schudde het hoofd. „Het is allemaal zoo lang geleden,” zeide zij klagend, bij wijze van verontschuldiging, „en bij het verhuizen, raakt alles kwijt. Zijn horloge en ketting heb ik aan Alexander gegeven. Maar op een nacht heeft een dief ze gestolen, en zijn hemsknopjes, dasspeld en trouwring ook! Zoo jammer! De plaatwerken en boeken zijn alle door de witte mieren opgegeten, toen ik nog weduwe was en alles opgeborgen moest worden! Zoo jammer ook! Maar als je iets uit vroegeren tijd wilt hebben, — er is nog een oude sandelhoutendoos, die aan Bibi Jahans toebehoorde, met eenige nagedaachtenissen er in. Je grootvader bewaard die. Op een godsen dag, 'terwijl zij daarbij Selma veelbetekenend toeknikte, moet ge hem die maar tens afhandig zien te maken. Mij wil hij ze niet geven, — ik geef ook niets om haar prullen! Zij was een oude tang, die al haar geld aan de priesters gegeven heeft om er een tempel van te laten bouwen, in plaats van aan ons. Ik schaam mij eigenlijk voor haar!”

„O, ik geloof, dat ik mij die doos herinner!” zeide Paul opeens, terwijl een vage herinnering bij hem boven kwam van het huis bij de rivier, van een oude vrouw met door onderdom en ziekte dof geworden oogen, liggend tusschen bloemen kussens, en dan van een grooten tuin vol inlandsche bloemen en vruchtboomt!

„Kijk, daar komt je grootvader eindelijk aan!” zeide zij, toen Jahans naar binnen kwamen strompelen. „Hij heeft koorts gehad en is van daag niet naar het verkoopshuis gegaan.” Selma, die zich herinnerde, hoe onderdanig die zelfde oude man Mevrouw Goring en haar laatst in de bazar bediend had, voelde, dat zij een kleur kreeg. Jahans zag er zwak en afgetoofd uit en was blijkbaar niet op zijn gemak tegenover de vrouw van zijn kleinzoon. Hij was bijzonder eerbiedig jegens haar, en ging stil zitten, zijn knevel opstrijkende en aldoor naar Paul kijkend, met een uitdrukking van trots in zijn doffe, zwarte oogen, die Selma's hart trof. Zij begon met hem te praten en was er bijna in geslaagd ook hem aan het spreken te krijgen, toen de heer Alexander

De gemiddelde prijs van **bovenlandsche koffie** op de koffieveiling te Padang is geweest f 42.79. Het totaal der aangeboden hoeveelheid bedroeg 8240 picols.

Het *N. v. d. Dag* vestigt zeer bijzonder de aandacht op een serie brieven „*Uit Deli*,” vooral op de nummers 11 in het blad van 4 en III in dat van 5 Januari jl. Deze brieven vormen te zamen een nieuwe en **beter** brochure — Van den Brand, zij brengen de schuld voor minder gewenschte toestanden in Deli thuis daar, waar die behoort: voor de deur van het gouvernement!

Inderaad, zooda Hermes bijtend opmerkt: zeg het blad: „Is het niet van meer belang voor Wongso di Medjo, contract koelie in Deli, dat hij bij overtreding of misdrijf behoorlijke, kundige, onpartijdige, eerlijke rechters vindt, die hem straf toemeten naar de mate van zijn misdrijf, dan dat hij zoo angstvallig en zorgzaam beschermd wordt tegen een streeling of een paar oorvegen van zijn administrateur.”

Deze brieven, zoo wordt vervolgd, dragen het stempel der onopgesmukte waarheid en de schrijver wenscht geen opzien te verwekken, vreest niet zijn naam bekend te zien, indien dat moet, maar streeft niet naar reclame en wenscht zonder voordeel voor zichzelf, alleen de goede zaak te dienen, die van het **Recht**.

Sumatra's Westkust.

(Aangeboden.)

Als derde maatregel tot bevordering der economische ontwikkeling van Sumatra's Westkust is genoemd een regeling van den rechtstoestand der Europeanen en vreemde Oosterlingen geoccupeerde gronden binnen de limieten der voornaamste plaatsen van dit gewest; en als vierde eene regeling strekkende om de maleische huisgezinnen van hunne in eigendom bezeten grond een op de adat gegrond eigendomsbewijs te schenken, waarop hypotheek kan worden verleend.

Aangezien beide onderwerpen eene zelfde oorzaak tot grondslag hebben, verdient het aanbeveling ze te zamen ter sprake te brengen. Hunne geschiedenis komt in het kort hierop neder:

In 1826 werd de Resident van Sumatra's Westkust eene beaandigende uit, welke ten doel had zeker uitgebreid stuk woeste grond, zich van Padang uitstrekkende naar Nangalo (ommanden van Padang) en grootendeels bestaande in een met dicht struik- en rietgewas bezet moeras, te doen ontginnen en dienen tot uideeling van de hoofdplaats. In die bekendmaking werd een ieder, wie hij ook was, Maleier, Chinees of ander, die genegen was sawahs of tuinland aan te leggen in bedoelde westerenis, daartoe de vrijheid gegeven en de verzekering van rechten op dien grond. In 1828 zag eene tweede bekendmaking het licht, waarin aan de ontginners bewijzen werden toegezegd van eigendom van den door hen ontgonnen grond. De Regeering kourde 's Residenten verriichten goed bij resolutie van 7 Juli 1829 No. 26 en bekrachtigde de door hem verleende attestatiën. Toch waren deze beslissingen van het Bestuur en van de Regeering onwettig, omdat er ter Sumatra's Westkust, met uitzondering van Singkel, Baros en de eilanden tot dit gewest behoorende, geen enkel stuk grond kan worden aangewezen, dat niet aan de inheemsche bevolking toebehoort. Dat is een feit dat door het in 1871 gehouden onderzoek naar de rechten der bevolking op de onbebouwde gronden boven alle twijfel verheven is. Hoewel nu deze onrechtmatige wijze van eigendomsverleening tot reclames aanleiding gaf, werden deze eenvoudig als ongegrond terzijde gesteld. Ja, zelfs vond de raad van Indië, Gouvernements Commissaris voor Sumatra, „het in 1840 de natuurlijkste zaak van de wereld te bepalen:

1. dat met de nitgifte van woeste gronden, „in de omliggende der hoofdplaats Padang gelegen, op den bij het Gouvernementsblad No. 1299 n° 26 goedgekeurden voet zou worden voortgegaan;

2. welke gronden als woeste gronden werden dan gemerkt;

3. dat vrijdom van grondbelasting werd verleend gedurende eerste tien jaar;

4. dat de akten van eigendom ten behoeve der eerste bezitnemers door den Raad van Justitie zouden worden verleend op het certificaat (de attestatie boven bedoeld) en een landmeters kennis;

5. dat van alle reeds uitgegeven gronden de acte van eigendom op de zelfde wijze zou worden verleend.

De bemoeienis van het gezag bepaalde zich er echter niet toe om eenige vreemdelingen en maleiers tot ontginning aan te sporen; zij streekte zich ook uit tot de transacties tusschen de maleiers en de vreemdelingen, betreffende bebouwen grond en eindelijk tot het openstellen voor de inheemsche bevolking van de gelegenheid om eigendomsbewijzen te krijgen. Daartoe dienden:

a. het besluit van den Raad van Indië, Gouvernements Commissaris van Sumatra, van 7 September 1840, bepallende dat geen gronden door de Maleische ingezetenen aan vreemdelingen voor een onbepaalden tijd zouden mogen worden verpand, zonder toestemming van den Gouverneur van Sumatra's Westkust, en dat van zoodanige

verpanden voor onbepaalden tijd bewijzen zouden worden verleend door den Raad van Justitie, in tegenwoordigheid van een paar hoofden.

b. Het besluit van den Gouverneur van Sumatra's Westkust van 14 Februari 1848 no. 301, onder nadere goedkeuring van het Gouvernement bepallende:

1. dat geen eerste grondkaarten, noch eerste eigendomsbewijzen van maleische gronden mochten worden opgemaakt of uitgegeven zonder voorkennis of toestemming van het hoofdbestuur;

2. dat zoodanige opmetingen behoorden te geschieden door den landmeter in tegenwoordigheid van hoofden;

3. dat de eerste eigendomsbewijzen van maleische gronden door den Raad van Justitie zouden worden verleend, alweer in tegenwoordigheid van de betrokken hoofden waaronder de Regent van Padang.

Met bedoelde voorschriften was dus een geheele agrarische verveging tot stand gekomen, onbelegde gronden a. den afstand in eigendom van onbebouwde gronden te Padang en ommelanden, later ook in de afdeling Priaman (vide Ind. Stbl. 1857 no. 49) door het bestuur aan een ieder, die zich wild verbindt dien grond in ontginning te brengen;

b. den afstand van grond door de inheemsche bevolking aan niet maleiers voor onbepaalden tijd in pand. Ind. Stbl. 1862 no. 9 bepaalde dat deze afstanden in de openbare registers als een overgang van eigendom zouden worden ingeschreven;

c. het verkrijgen van eigendomsbewijzen door de maleiers op hun familiegrond.

Na de afkondiging van het Regeerings-Reglement 1855 kwam aan den afstand van grond door het bestuur een einde. Terecht, want het bestuur heeft evenmin als de Regeering recht van beschikking over grond toebehoorende aan de inheemsche bevolking; terwijl in gevegepalde bij Stbl. 1862 No. 9 was ook een onrechtmatige daad, wat ook ter verdediging ervan moge zijn aangevoerd. Het ontman aan de bevolking haar eigendomsbewijs op den door haar in pand, zij het ook voor onbepaalden tijd (wat nog niet voor immer is) gegeven grond.

De opgenoemde voorschriften werden door de Regeering goedgekeurd bij art. 1 van het Ind. Stbl. 1853 No. 14a, dat verder bij art. 2 eene regeling omtrent den eigendomsvervang van onroerend goed toebehoorende aan een lid der oorspronkelijke bevolking, waarvan een eigendomsbewijs was opgemaakt.

Deze regeling was het gevolg van de overweging van de bepalingen op de overschrijving van den eigendom van vaste goederen en het inschrijven van hypotheek wettig dezelve in N. I. (Stbl. 1834 No. 27) toepasselijk moesten worden geacht op alle ingeschreven gronden. Zij werd daardoor voor de maleische ingezetenen der met een afgebezeten gronden een bron van tal van moeilijke en complicaties. Wel zag men gelukkig al dadelijk in het niet aanging inbreuk te maken op het maleische erfrecht, doch men meende zich tot deze exceptie niet moeten bepalen, in plaats van het Staatsblad toepasselijk te verklaren voor zover het niet in strijd was met de publiciteitsverhoudelijke rechten der bevolking. En om nog duidelijker te doen uitkomen dat de uitzondering alleen bij erfrecht gemaakt werd, bepaalde Ind. Stbl. 1862 No. 11

dat bij eigendomsvervang, ten gevolge van erfrecht, „ab intestato”, van eenig onroerend goed, bevolking hoorende aan een lid der oorspronkelijke bevolking van Sumatra's Westkust, en waarvan een wettig eigendomsbewijs is opgemaakt, de bewijzen tot stavang dien eigendomsvervang, door de eerste plaatselijke ambtenaren zoud worden verleend, na vooraf te hebben vernomen het advies van de bevoegde hoofden.

De redactie was niet gelukkig omdat de woorden „bevoegde aan een lid” tot de mening leidt, dat de bevoegde kan een ander dan Sumatra, zijn. De bevoegde mer sprake zijn van grond toebehoorende aan de inheemsche bevolking. Was de bedoeling om de bevoegde op wiens naam de grond was ingeschreven, alleen te eigenaar te erkennen en hem daarmede aan zijn wettig schappelijk verband te onttrekken en onder onzorg van vring te brengen, dan was de voorzorg dat de overgang geschiedde geheel overeenkomstig de adat, wat toch ook het door de eerste plaatselijke autoriteit af te geven wijjs beoogd werd, geheel overbodig. Was de voorzorg de adat bij erfenis gebiedig werd hoofdoel, dan waren men vragen, waarom uitsluitend „bij overgang ten gevolge van erfenis”, maar niet tevens bij overgang om andere redenen. De Regeering beantwoordde deze vraag in der tijd de mededeeling dat de bevolking in hare transacties de mocht beoelikt worden door te diep ingaande bestuur controle. Zij zag daarbij over het hoofd dat deze ontgintenen doel had de zekerheid te geven aan den rechtzittigen ambtenaar, belast met het doen der overschrijving, dat deze zonder bezwaar kon geschieden, omdat de transactie actie had plaats gehad met medeweten en toestemming van de geheele familie.

In de Kol. Weekbladen van 20 en 28 Februari 1862

hun nieuwe bloedverwanten verwonderd aanstaren, en Selma verbaasde er zich over, hoe zooveel personen in dit land ondergebracht konden worden. Zij deed haar van een zoo vriendelijk mogelijk te zijn, vertelde hun van de huis, dat zij gehuurd had en lachte zelfs met den heer Jahans er over, dat zij reeds eenige meubels bij hem gegaan koopen, zonder te weten, wie hij was.

„En nu behoeft je ze niet te betalen!” grinnikte hij met plezier. „Wat een buitenkansje hè? En je kunt nu vooruitzoeken wat je nog meer noodig hebt, zooveel als je wilt.”

„Maar zullen Norman en Ulick dat goed vinden?” vroeg schuwde Una.

„Het kan mij niet schelen, wat zij er van vinden!” antwoordde Jahans, die geheel door Selma bekoord was. „Strompelen naar haar toe, en zijn hand op haar schouder leggend, verzocht hij haar, toch vooral bij hem te blijven, sterk op aandring, dat zij nog meer chinaasappel-wijn gebruikten. „Die is zoo onschuldig”, pleitte hij „en een heele flesch van drinken en nog op je heen blik staan!”

Terwijl mevrouw Christian hartelijk over deze uitdrukkingen lachte, gaf Paul zijn vrouw een wenk, en toen stonden zij op om te vertrekken. Dit ging echter niet zonder tegenwerpingen en het afscheidnemen duurde nog geruime tijd. De geheele familie deed hun tot in de voorgraderij geleide, waar de beo nog het zijne bijbracht tot het rammen door in het hindostansch een vloed van woorden uit te stooten.

„O, foci, wat een taal!” riep Christian met voorgevoerde afschu, „waar kan hij die woorden toch geleerd hebben?”

„Wat komt 't er op aan?” zeide mevrouw Christian „vergoelkend. 't Is maar een vogel!”

„Zij stond glimlachend te knikken en te wuiven,” riep Paul en Selma in het rijtuig stapten, en toen zij voor de reiden waren, liet zij dadelijk uit de bazar de moete van halen. Zij vond, dat, nu zij toch eenmaal de moete van nomen had zich mooi aan te kleeden, zij van de gelegenheid gebruik kon maken, om bezoeken af te leggen ten einde aan al hare vrienden en zelfs aan haar stationnair mevrouw Lightowler, de vrouw van den stationnair te vertellen welk een hooge betrekking haar zoon had en hoe mooi en deftig haar schoondochter was.

Kunstsalon

W. H. Idzerda

31 Laan van Meerdervoort 31

DEN HAAG

Tentoonstelling Fotografieën

dagelijks geopend van 10 - 4 uur

Portretten

uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijke

kool- en gomdruk

Christian binnen kwam stuiven.

„Ik ben blij jullie beiden hier in mijn huis te zien!” riep hij, hen met veel misbaar de hand schuddend. „Ik hoop, dat jullie dikwijls zoo maar eens in stil komen loopen. Una, waar is de thee? Waar is je Chinaasappel-wijn? Heb je de lui nog niets aangeboden! Wel foei!”

De Verekers merkten op, dat het nog te vroeg was voor thee, maar de heer Christian beweerde te weten, dat het nooit te vroeg was voor chinaasappelwijn, waarop Selma wel was noodzaak te proeven van een afschuwelijk brouwsel, door mevrouw Christians eigen dikke handen gemaakt. Daarna kwam Irene Jahans, de jong getrouwde, smachtend te voorschijn. Zij was een aardig, slank vrouwtje met bruin haar en een geleedachtige gelaatskleur. Sedert haar huwelijck stelde zij zich eenigzins als een zieke aan — hetgeen, volgens de Indo-Europeesche gebruiken, de ware hounding is, — een getrouwde vrouw. De kinderen Christian volgden, — drie kleine jongens in bruin fluweelen pakjes, met kurken hoeden op, die hun veel te groot waren, en Vi, de eenige dochter; (Cyril, die niet in staat was te verschijnen, werd vertegenwoordigd door zijn tamme gans, die in de kamer rondliep en Selma angstend deed uitstaan, dat hij op haar af zou komen). Zij bleven tegen de scheve tafel aangeleund,

(Wordt vervolgd)

vindt men in een opstel over 'Matriarchaal erfrecht in het normale rijk van Menang Kaban' beschreven in welke gevallen overgang van maleische familiën eigendommen mogelijk kan plaats hebben. Men kan daaruit beoordeelen hoe noodig controle is alvorens tot overschrijving wordt overgegaan, althans als men gewaarborgd wil zijn dat niemand daarbij benadeeld wordt. De toepassing der overschrijvingsordonnantie, wat de overschrijving zelf en daarmede noodzakelijk gepaard gaande formaliteiten, zoodat de tenuitvoerzetting binnen de overschrijving moet geschieden, kan de bevolking schade, zoo lang alle transacties waarvan overschrijving het gevolg is, hebben plaats gehad met medeweten en toestemming der volkshoofden en der familie. Die ordonnantie bevat echter zoovele voorschriften, welke onderwerpelijk toegepast worden, doch als in strijd met de daad buiten toepassing zouden moeten blijven, dat het daarom reeds aanbeveling verdient andere bepalingen voor S. W. K. vast te stellen. In 1887 werd dit aanbevolen door den Gouverneur van Sumatra's Westkust R. Kroesen. Deze zocht eene oplossing in het creëren van een soort agrarisch, voor hypotheek vatbaar, eigendomsbewijs, in het genre van wat bij Ind. Staatsblad 1872, No. 117 voor Java en Madoera is ingesteld, maar gewijzigd naar de Maleische toestanden.

Dezelfde Minister van Koloniën die, zoo als hierboven werd medegedeeld, de bepalingen van de uitgifte van wettige gronden wenschte te doen herzien op eene wijze waardoor de rechten der inlandsche bevolking en van hare hoofden beter werden gewaarborgd, was het, die het oorende dat op het denkbeeld van den heer Kroesen was ingegaan en die verzocht om onverwijld de handen aan het werk te slaan tot voorbereiding eener regeling, welke met den bestaanden toestand rekening hield en dien eerbiedigde. Niets behoefde te beletten om in overleg met de bevolking, de bepalingen in het leven te roepen die door het algemeen belang gevorderd werden, met erkenning en bevestiging van de bestaande rechten op den voorgrond werden gesteld.

Dit schrijven heeft de Regeering in 1895 aanleiding gegeven den Gouverneur van Sumatra's Westkust te machtigen om aan eene commissie, door hem te beoemen, een voorbereidend onderzoek op te dragen naar de wijzigingen, welke in de regelingen van het grondbezit in zijn gewest en in de daarop betrekking hebbende bepalingen zullen behooren te worden aangebracht. De resultaten van dit onderzoek zijn voorzover bekend nog in geen wettelijke bepalingen vastgelegd. Zoo lang dit niet is geschied, kan volstaan worden met eene wijziging van Stbd. 1862 No. 16, in dier voege, dat bij eiken eigendomsvergang van vaste goederen, toebehoorende aan eene maleisch huisgezin ter S.W.K., en waarvan een wettig bewijs opgemaakt is, de bewijzen tot staving van dien eigendomsvergang zullen worden verleend door de eerste plaatselijke autoriteit, na vooraf te hebben ingewonnen het advies der betrokken familie en volkshoofden. Die wijziging is dringend en ten spoedigste noodig, om de maleische bevolking niet bij voortduring het slachtoffer te doen zijn van de toepassing van voor Europeanen geldende voorschriften, welke in strijd zijn met haar zedelijkheid en haar daarom benadeelen.

Bedoelde voorschriften hebben tot dusver geen moeilijkheden opgeleverd voor de Europeanen, vreemde Oosterlingen en andere vreemdelingen, niet behoorende tot de inlandsche bevolking.

In hiernede zijn wij gekomen tot de derde der gestelde maatregelen, betreffende de regeling van den rechtstoestand der door Europeanen en vreemde Oosterlingen geconcepeerde gronden, binnen de limiten der voornaamste plaatsen in dit gewest. Ook over dat onderwerp heeft dezelfde Minister van Koloniën zijne meening aan de Ind. Regeering medegedeeld.

Waar de verschillende Gouverneurs van Sumatra's Westkust van gevoelen waren dat men bij het verlenen van wettige titels voor bedoelde gronden zich moest stellen op het standpunt, dat het niet de uitgifte van Gouvernementsgrond geldt, maar den afstand in eigendom door leden der inlandsche bevolking van gronden haar toebehoorende, doch de Indische Regeering daarentegen meende, dat moest worden uitgegaan van de veronderstelling dat de Staat eigenaar is van allen grond, ergo, dat de bevolking den eigendom niet heeft, stelde de Minister tegenover beide zienswijzen de zijne, die was, dat niet in twijfel kon worden getrokken dat, althans in een groot deel van Sumatra's Westkust, het recht op het volle genot van den ontgonnen grond, het als ons eigendom dat in zich sluit, aan de leden der inlandsche bevolking toekomt. Naar 's Ministers oordeel mag de Regeering geen vrijheid dit te ontkennen of te ignoreeren en zij zou daardoor zeker niet handelen in den geest der agrarische wetgeving. Maar het eigendomsrecht behoort door de inlandsche adat, welk recht door Europeanen en vreemde Oosterlingen, als niet aan die adat onderworpen, niet kan worden uitgeoefend, en derhalve niet op hen kan worden overgedragen.

Daarom had de Minister te zwaar tegen eene regeling in den zin als door de Gouverneurs was voorgesteld. Niet overeenkomende met die op de wettige plaatsen Benkoelen (Ind. Stbd. 1863 No. 78), volgens welke Gouvernementsgronden in gebruik bij particulieren worden teruggekomen, omdat onderwerpelijk geen sprake was van Gouvernementsgronden en daardoor het eigendomsrecht van den inlander bestaan, meende de Minister, dat op plaatsen, die daarvoor in aanmerking komen, gronden door het Gouvernement niet in handen van inlander worden afgestaan, wanneer vooraf behoorlijk geconstateerd is dat de inlandsche rechten geheel van hun recht hebben afgestaan. De bedoeling van den Minister is geheel dezelfde als die van de Gouverneurs. Deze wenschten dit door eene commissie te laten uitmaken, die eerst onderzoek, welke schadeplaatsstelling hun voor den afstand moest worden vastgesteld. Bestaat hieromtrent geen verschil meer, dan te certificeren dat de verlangde inschrijving door den Staat van Justitie in de registers van eigendom kan plaats hebben.

Art. 62 R.R. is hier niet van toepassing op. Dat handelt over grond behoorende, tot het Staats-domein. Eshalve te vermelden, dat de eilanden bewesten het Gouvernement van Sumatra's Westkust behoorende heeft de Staat geen domein ter Sumatra's Westkust.

De bestaande bepalingen kunnen dus van toepassing verklaard worden binnen de limiten der voornaamste plaatsen in dit gewest, terwijl de taak der commissie bij wettelijk voorschrift door den Gouverneur van Sumatra's Westkust kan worden geregeld, wat in het belang van een uniforme behandeling van zaken gewenscht is. Wil de Regeering evenwel met verbetering en aanvulling der bestaande voorschriften, nieuwe maken, die van dit onderwerp betreffen, dan zal dit aan de hand van de geschiedenis over het grondbezit, en in den geest van 's Ministers bedoeling, geen bezwaren opleveren. Daarbij zal echter nog op twee punten gelet dienen te worden, waarop mede de aandacht gevestigd is in de geschiedenis van het grondbezit ter Sumatra's Westkust. Het is dat eene verjaringstermijn gesteld moet worden, stel men twintig jaren ongestoord bezit, ten behoeve van

de niet tot de inheemsche bevolking behorende aanvragers om inschrijving van eigendom, omdat, alhoewel de adat geen verjaring kent, uit dat ongestoord bezit mag worden opgemaakt, dat die grond in der tijd werkelijk aan die aanvragers is afgestaan, terwijl zij niet aan de maleische adat zijn onderworpen. Deze termijn is noodig tot wering van ongegronde reclames, die anders ten nadeele der aanvragers ongetwijfeld zullen worden ingebracht;

dat onderwerpelijk onder vreemde oosterlingen geranschikt worden alle niet Maleiers en alle ingezetenen die niet tot de Europeesche en d.m.g. bevolking behooren en op wie de matriachale instellingen niet van toepassing zijn.

Het vorenstaande leidt tot de volgende conclusie: wanneer aan de Maleische bevolking eene algemeene verordening geschonken wordt, die haar in de gelegenheid stelt om zich van een rechtstitel te voorzien op den door haar in eigendom bezeten grond, en wanneer daarbij, of bij een tweede algemeene verordening, tevens de in- en overschrijving van dien eigendom en het inschrijven van hypotheek daarop, volgens hare matriachale instellingen, geregeld wordt, en een ander in den geest der voor Java en Madoera vastgestelde ordonnantie, afgekondigd bij Ind. Stbd. 1872 no. 117 en 1873 no. 38, de laatste tot regeling van de wijze van in- en overschrijving van den eigendom van — en het inschrijven van hypotheek op gronden door inlanders in eigendom verkregen.

wanneer aan de Europeesche en daarmede gelijkgestelde bevolking en aan alle andere vreemdelingen, die niet tot de inheemsche bevolking behooren, gevestigd op al de plaatsen ter Sumatra's Westkust, waar wijken voor vreemde Oosterlingen bestaan, eene algemeene verordening geschonken wordt, waarbij de rechtstoestand geregeld wordt van de door hen geconcepeerde gronden binnen de limiten der plaatsen;

dan zal daardoor in groote mate worden bijgedragen tot eene gezonde ontwikkeling van den economischen toestand in dit gewest en eene niet onbelangrijke vermeerdering der belastingen, bekend als: verponding, overschrijvings- en successierecht daarvan het gevolg zijn.

Uit het oog wordt niet verloren, dat daarmede gepaard moet gaan eene uitbreiding van het kadaster, dat ook tot beduidende uitgaven zal leiden, die echter zullen kunnen bestreden worden uit de meerdere opbrengst der genoemde belastingen en tot een minimum te reduceeren zijn, wanneer men tevens voor jongelieden in dit gewest geboren, speciaal voor inlandsche, de gelegenheid openstelt zich voor landmeter te bekwalen en na een met voldoende uitslag afgelegd examen bij het kadaster te worden geplaatst.

H. E. PRINS.

West-Indische Berichten.

Naar aanleiding van wat wij in ons vorig nummer, in overeenstemming met het blad de *Suriname*, in *algemeen zin* onder de eigenschappen achten te behooren, welke men nu juist niet in den aanstaanden wandelleeraar voor Suriname op prijs zou stellen, werd van zeer bevoegde zijde *protest aangeleend*. Dit protest meenen wij te moeten afwijzen, daar wij bij onze meening blijven, dat de door ons genoemde eigenschappen, ons iederen gegadigde voor bedoelde betrekking ongeschikt zouden doen verklaren. Volgaarne en in dank nemen we echter de *inlichtingen* van den geachten schrijver aan, die ons met kennis van zaken mededeelde, dat de *Suriname* de plank glad mislaat, door aan den persoon, die op het oog blijk in de kolonie de aangewezen aanstaande wandelleeraar blijkt te zijn, bedoelde eigenschappen toe te *dichten*. De persoon in kwestie zou, volgens onzen zegsman, juist door praktische kennis en ervaring als geknipt wezen voor bedoelde betrekking. We nemen dat op zijn met redenen omkleed gezag gaarne aan, en spreken daarbij nogmaals het vertrouwen uit, dat het bestuur den rechten man op de rechte plaats voor die betrekking zal weten te kiezen. De persoon laat ons daarbij koud. Met koloniale personen-quaesties kunnen en mogen we ons niet inlaten. Daartoe zijn we hier te ver af en ontbreekt ons de lust zoowel als de locale kennis van de faits et gestes der koloniale maatschappij.

INGEZONDEN.

Kolonisatie van Europeanen in Ned.-Indië.

Den laatsten tijd hoorde men niet veel meer over dit onderwerp. In vroegere jaren trok het meer de aandacht. Er waren vele voor-, maar nog meer tegenstanders. De laatsten beweerden, dat het klimaat en de plaatselijke toestanden in Indië zich niet leenden voor kolonisatie, dat de Europeanen op den duur handenarbeid in de tropen niet konden volhouden, dat zij zich spoedig met de inlandsche bevolking zouden vermengen en weldra daarin geheel zouden opgaan, dat men voor eene dergelijke kolonisatie niet over voldoende goede elementen zoude kunnen beschikken, enz. De gevolgtrekking was, dat, wilde men dit onderwerp als eene philanthropische zaak beschouwen, van kolonisatie geen heil te verwachten was, voornamelijk uit gebrek aan flinke, goed onderlegde kolonisten, in staat om den "struggle for life" in een tropisch klimaat het hoofd te bieden.

Ben driel jaar geleden werd echter eene andere richting waargenomen, namelijk eene van praktischen aard, hoofdzak was: praktische ondernemingsgeest. Er vormde zich in Nederland een syndicaat, met het doel op Sumatra eene groote uitgestrekte grond in erfpacht aan te vragen. Het syndicaat zou op zich nemen den grond voor cultuur geschikt te maken, en daarna in kleinere percelen te verhuren tot een bedrag hooger dan de erfpacht, maar toch nog belangrijk lager, dan de huur van dergelijke gronden in Europa. Het had de beschikking over een aantal flinke jonge boeren en boerinnen, die bereid waren naar Indië te gaan. Deze zouden, bijgestaan door Indo-Europeesch personeel, de leiding der werkzaamheden op zich nemen. Het grove werk zou verricht worden door de inlandsche bevolking. De boeren zouden het toezicht houden en zich belasten met veeteelt en zuivelbereiding. Voor den landbouw zouden zij bijgestaan worden door Indo-Europeaan geheel op de hoogte daarvan.

De boerengezinnen zouden zich niet voor goed in Indië vestigen. Zij zouden slechts zoo lang blijven, als hun eigen belang dat vereischte. Het syndicaat zou hun zooveel mogelijk behulpzaam zijn om, indien dat noodig mocht zijn, tijdelijk of voor altijd te repatriëren. De banden met het moederland zouden dan blijven bestaan en opgaan in de Indische maatschappij zou worden voorkomen.

Het doel is dus: a. om tal van boerengezinnen de gelegenheid te openen in Indië door arbeid een kapitaal bijeen te brengen om daarna in Nederland een eigen boerderij te kunnen beginnen; b. het in ontginning brengen van nog woest liggende gronden en om den economischen toestand in Indië te verbeteren door het scheppen van nieuwe bronnen van inkomsten voor de inlandsche bevolking; c. het winstgevend maken van het door het syndicaat bijeen te brengen kapitaal. Om een onderzoek in loko in te stellen en de noodige voorbereidende maatregelen te nemen, ging, voor rekening van het syndicaat, de heer C. Rupke, vroeger

te Waddingsveen, later burgemeester te Boskoop, naar Indië. De onderneming had den steun van de autoriteiten hier en ginds, zoodat de heer Rupke, tijdens zijn verblijf in Indië, van alle zijden veel medewerking ondervond. Hij slaagde dan ook spoedig om een terrein van 80000 bouws in Indrapoera, zuidelijk van Padang, in erfpacht te krijgen, terwijl hem het uitzicht op meer geopend werd.

Deze terreinen worden door deskundigen zeer geroemd wegens hunne vruchtbaarheid, hunne gunstige ligging en ook om de goede klimatologische eigenschappen. Grondmonsters daarvan afkomstig, in Nederland onderzocht, werden zeer gunstig beoordeeld, vooral voor de teelt van tabak.

Men zou beginnen een deel van het perceel geschikt te maken voor rijstvelden en weilanden. Daarna zou geleidelijk overgegaan worden met het planten, op de daarvoor geschikte gronden, van maïs, tabak, gambier, peper, kokosnoot, cacao, nootmuskaat en andere vruchtboomen, ramesh, manillahennip, enz.

Zoover gevorderd, had het syndicaat het verlies te betreuren van een zijner voornaamste leden, waardoor eene belangrijke stagnatie intrad. De werkzaamheden hier te lande werden echter onlangs hervat, maar nu ontviel aan het syndicaat ook de heer Rupke door den dood.

Wat nu het gevolg zal zijn? Laten wij hopen, dat anderen in de plaats zullen treden van de overledenen, want het zou werkelijk te betreuren zijn, als dit goed voorbereide plan om Nederlandsche krachten nuttig werkzaam te doen zijn in onze schoone en rijke overzeesche bezittingen, zoowel in het belang van onze Hollandsche jongens en meisjes als in dat van de koloniën, in duigen zou vallen.

Wij stellen ons dan ook gaarne beschikbaar om te trachten belanghebbenden bijeen te brengen om het boven geschetste werkplan tot een goed einde te brengen.

Den Haag, Januari 1905.

K. H. H. VAN BENNEKOM.

Goedkope Reisgelegenheid.

Onder onze lezers en leden zijn er zeker velen, die, even als wij, 't jammer vinden, dat reizen gewoonlijk zoo duur is, omdat ze anders heel gaarne in het gewone dagelijkse leven door het zien van wat anders afwisseling zouden willen brengen. Nu kan men wel bij Cook of bij Lisonne terecht, maar iedereen heeft geen lust om met een grooten hoop, door een aanvoerder rondgeleid te worden.

Het middel om, zonder te veel geld uit te geven, geheel op zich zelf en onafhankelijk, een reisje te maken in Zuid-Europa en zelfs in Noord-Afrika wordt verschaft door het *Reisbureau Kuestner te Basel*, die *Reispartoutours* verkoopt en wat de zaak voor Nederland nog gemakkelijker maakt, is, dat de heer *A. J. Lindeman, Plaats 10, den Haag*, (Internationaal Reisbureau) omtrent de beste inrichting van te maken tochten volledige inlichtingen verstrekt en als vertegenwoordiger van *Kuestner de Passepartouts* verkoopt, die geheel naar het verlangen der reizigers kunnen worden ingericht.

De heer L. zond ons eene circulaire met een zeer aardigen "Reise-Schlüssel" (reissleutel), dien men tegen eene geringe vergoeding op zijn bureau krijgen of aanvragen kan.

Vereeniging „Moederland en Koloniën”.

Handelstoestanden en Handelsbelangen in de Nederlandsche Koloniën, speciaal ter Oost- en Noordkust van Soematra, vergeleken met die in de naburige Engelsche Koloniën (Straits-Settlements).

Voorzacht, gehouden door den heer H. J. Martijn, voormalig koopman te Penang, in de Openbare Algemeene Vergadering van 20 Januari 1905.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heeren!

De onderwerpen, die ik bij U hedenavond wil inleiden en waarvoor ik uwe aandacht vraag, zijn:

1. De wetgeving op handelsgebied in Nederlandsch-Indië, speciaal Soematra's Oostkust & Atjeh en in de Engelsche kroonkolonie „de Straits Settlements" (een parallel);
2. Doen wij onzen plicht tegenover den handel?
3. Wat zijn de gevolgen van onze houding tegenover den handel en de geneesmiddelen daartegen?
4. Sabang (Poeloe Weh);
5. Algemeene beschouwingen.

Verwacht van mij geene breede, gezwellen redevoeringen, die de aandacht afleiden van de onderwerpen. Neen — onopgemerkt, maar ook zonder vrees, niet overwegende of deze of gene, met zijne bijzondere belangtjes zich zal stooten aan mijn betoog, zal ik U een blik doen slaan in het wezen hier en het wezen daarginds, d. w. z. in onze eigen koloniën en die onzer Engelsche naburen. Zachte heelmesters maken stinkende wonden, en daar, waar ik het mes zal zetten in de wonden, die ons koloniaal bezit ondermijnen, daar zal ik dat doen met de zekerheid van den chirurg, die voelt, dat de operatie, die hij volbrengt, ten goede moet komen aan den patient, en in deze gevoel ik, dat ik eene daad volbreng, die opgelegd is aan ieder, die bezield is met liefde voor zijn vaderland en wien het wel en wee van dat vaderland ter harte gaat. Aldus handelende, voel ik, dat ik mijn steentje, hoe klein ook, aanbreng, tot het optrekken van de verdedigingswerken, die we moeten oprichten, ten einde onze koloniën, die parel aan den kroon ontzekerde koningin, niet alleen voor ons nageslacht te behouden, maar ze te ontwikkelen naar ons beste weten. Die plicht, ik zou haast zeggen, die heilige plicht rust op iederen Nederlander.

Menigeen onder U zal vragen, wie is die man daar, die op onze kostbaren tijd beslag legt, om hem aan te hooren? en met het volste recht wordt die vraag gedaan. Mijn antwoord daarop is zeer eenvoudig.

Iemand die bijna 30 jaren lang in de tropen werkte, waarvan ruim 15 jaar onder de Engelschen en die gelegenheid heeft gehad, om vergelijkingen te maken, tusschen de wijze, waarop de handel ten onzent en hoe hij bij onze Engelsche naburen beschermd en gesteund wordt.

Het is voor een Nederlander pijnlijk te moeten verklaren, dat zijn oordeel in het voordeel der Engelsche koloniën uitvalt, en hoop ik, dat ik u allen, of zelfs maar eenigen onder u zal kunnen overtuigen, dat in onze koloniën veel moet veranderen, alvorens we ons op één lijn kunnen stellen met de Engelschen in de Straits.

Verfoeien wij (ook ik) over het algemeen de perfide politiek van Engeland, we moeten bewonderen hetgeen ze op handelsgebied presteeren, we moeten tot de erkenning worden gebracht, dat hunne behandeling van zaken zoo

oneindig veel beter is dan de onze, en hunne voortdurende voortvarendheid waar het geld den handel te faciliteren, ons verre achter zich laat.

Ik moet hier een stap achterwaarts doen en u zeggen, waarom ik gekomen ben tot deze lezing, tot dezen stap, die mij geen voordeel kan bezorgen, doch die mij wel vijanden kan maken, bij hen die meenen, dat ze konden blijven voortdormelen in hunne vergenoegdzaamheid, droomende van *apres nous le déluge*, maar ook van hen verwacht en eisch ik: eerlijke critiek op mijne beweringen, recht op het doel af, en dat doet niet verdrongen in phrasen, die met de zaak zelve niets te maken hebben.

Zooda u allen, lees ik couranten, en jaar op jaar zie ik, dat de begrotingen onzer koloniën sluiten met na-deelige saldo's, die van jaar tot jaar hooger worden en nu zulke proporties hebben aangenomen, dat van alle zijden stemmen opgaan, om op het gevaar te wijzen, dat hieraan voor het Moederland verbonden is.

Veel zijn de raadgevingen, die worden gegeven, en evenals een huisvrouw, die op haar huishoudbudget op het einde der maand geld te kort komt, het eerst grijpt naar oude kleeren om die te verkoopen, zoo ook grijpt men het eerst naar het gemakkelijkste middel: „belastingverhoering" en vooral belasten van de industrie, die in sommige gevallen toch, en ondanks ons regeeringssysteem, nog wel goede dividenden kan afwerpen. Men vergeet daarbij, dat dikwijls jaren lang aandeelhouders geen centgenoten hebben van 't kapitaal, dat zij in de ondernemingen staken, dat zij hun geld waagden in die ondernemingen met de wetenschap, dat zij: of hun geld kwijt konden zijn, of goede resultaten in den vorm van dividenden zouden zien.

Menschenlevens worden afgesneden, gezondheid van anderen wordt voor goed geknakt door het werken onder een tropischen hemel, in een dikwijls moordend klimaat, groote offers worden gebracht, welvaart wordt onder de bevolking verspreid, om, wanneer eindelijk na zeven magere, de zeven vette jaren aankomen, dat vette wordt genoten door hen, die niet arbeiden, namelijk door den Staat, ons vaderlijk gouvernement, en dat niettegenstaande, ja, ondanks het stelsel van neerdruckerij van industrie en handel, dat ons bestuur kenmerkt.

Niet in het zich toeëigenen van den oogst, van wat anderen geplaat hebben, ligt de sterkte van een bestuur, maar het ligt veel meer in het helpen van industrie en handel, waardoor de inkomsten van den Staat, maar dan op betere, gezondere basis, zullen zwellen.

Slaan wij ons oog op de ons omringende Engelsche koloniën (met name de Straits), dan zien wij daar een opgewekt, gezond, krachtig leven, overschotten van miljoenen en miljoenen dollars, geen schuld, terwijl wij daarentegen staan met schulden, leeningen in het verschiet, te korten op de begrotingen en met een kwijnenden handel.

Het bestuur der Straits is overtuigd, dat „handel en industrie" zijn de slagader der kolonie, waarmede alles staat of valt, en dientengevolge worden handel en industrie beschermd en naar de oogen gezien, en staan ambtenaren van het gouvernement steeds klaar om deze naar vermogen te helpen en met open armen te ontvangen.

Bij ons (ik moet het helaas als Nederlander zeggen) wordt de handel tegengewerkt, wordt hij vijandig behandeld en is voor velen onzer ambtenaren „een koopman" synoniem met schacheraar, die behoort tot het zoo verachte gilde, dat men in Indië aanduidt met den naam van „particulieren", d. w. z. niet uit de staatsruif etende menschen, die zelf moeten zorgen, dat zich in hunne ruif eten bevindt voor henzele, doch die ook moeten zorgen voor vulling der staatsruif, waarvoor zulke particulieren goed genoeg schijnen te worden geacht.

In de Nieuwe Courant van 2 November 1904, lees ik:

De *particulieren* in Indië. Naar aanleiding van de uiterst koude ontvangst den gouverneur generaal van Heutsz bij zijne aankomst te Batavia te beurt gevallen, schrijft men ons vandaar:

Hoe had het anders kunnen zijn? De ontvangst van den nieuwen G. G. was een officieel, een ambtenarsgedoe, met algeheele uitsluiting van alle personen, die niet uit de Staatsruif eten.

Het programma van ontvangst werd in de Javasche (de Indische Staatscourant) gepubliceerd, zonder rekening te houden met de wenschen der niet ambtelijke ingezetenen van onze hoofdplaats, die ook den nieuwen gouverneur-generaal, van wien zij groote verwachtingen hebben, gaarne zouden hebben gehuldigd, maar uitgesloten waren. Want de z. g. „particulieren": kooplieden, industrieelen, planters hebben hier geen stem in het kapittel. Zij hebben hier geen rechten; vertegenwoordigd bij de regeering zijn zij niet.

De eenige gelegenheid hun geboden, was bij de openbare audientie in het Gouvernements-hotel te Rijswijk, waar, nadat alle hoofd-, midden- en lagere ambtenaren aan den Gouverneur generaal van Heutsz waren voorgesteld, eindelijk u ten allerlaatste, *nadat de zaal was leeggelopen*, de vertegenwoordigers van Handel en Nijverheid — de president der Javasche Bank, de leden van de Kamer van Koophandel, de Voorzitter van de Handel Maatschappij (factory Batavia), chefs van groote handelshuizen en industriele ondernemingen — aan de beurt kwamen om aan Z. Exc. voorgesteld te worden.

Te Buitenzorg, waarheen de nieuwe gouverneur-generaal den volgenden dag vertrok, was het van hetzelfde laken een pak. De planters uit de omstreken hadden gaarne den heer van Heutsz begroet aan het station, zooals de ambtenaren deden, maar met hun wenschen en verlangens werd geen rekening gehouden.

Dat onder deze omstandigheden de z. g. „particulieren" zich onthouden van het toonen van belangstelling bij officieele gelegenheden is wel begrijpelijk. Misschien zal hierin mettertijd verandering komen, wanneer de hoofdplaatsen van Java gemeentelijk zullen worden bestuurd, alhoewel het particuliere element in de gemeentebesturen zeer spaarzaam vertegenwoordigd zal zijn. Niet de ingezetenen verliezen hun vertegenwoordigers in die besturen, neen, de regeering wijst aan, welke particulieren daarin zitting zullen hebben.

Het is zeker niet in het belang van deze kolonie, dat de particulieren achteraf worden gezet, want bij kooplieden, planters en groot industrieelen zit meer kracht en energie, dan bij de heeren ambtenaren, waarvan de meesten dienen voor hun . . . pensioen, zonder meer. Moge het den nieuwen gouverneur-generaal gegeven zijn, ook hierin verandering en verbetering aan te brengen.

Kreeg men hiervoor iets in ruil, dan kon men er zich zonder morren bij neerleggen, maar het is bitter weinig en dan nog niet eens uit een goed hart.

Bij ons wordt de handel getolereerd, bij onze Engelsche naburen gefeteerd, ziedaar het onderscheid.

Onze Engelsche naburen verstaan de kunst om den handel te kweken, onder een stelsel van absoluten vrijhandel; wij schijnen de kunst te verstaan, om allen handel te verstikken door zware belastingen en te verdrinken in eene zee van allerzotste bepalingen. Aan boord van een Engelsche stoomer de kust naderende, verschrikte de kapitein mij 's morgens vroeg, koffie drinkende op dek, met de vraag: „Do you know the difference between the English and the Dutch coast?" en niet vermoedende, waar hij heen wilde, antwoordde ik in ontkennenden zin.

Hij zeide woordelijk het volgende in antwoord: „When you see the English coast, the first thing you see, is a lighthouse, the first thing you see when nearing the Dutch coast, is a customhouse."

ADVERTENTIËN.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob
Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

PENSION

Koningsplein 6, 's-Gravenhage.
Gemeubileerde Apartementen te huur met of zonder pension, per maand, per week of per dag.

BIEDT ZICH AAN

om geplaatst te worden in Ned.-Indië: een **JONGMENSCH** oud 19 jaar met 3e kl. H. B. S. doorloopen. Vrij van Militie. Praktisch bekend met 't smidsvak, 't opmeten en in kaart brengen van terreinen. Heeft nogal kennis van 't ontwerpen van plannen van loodsen en gebouwen.
Brieven onder No. 1211 bureau v. d. blad

Polikliniek

voor Ziekten der Urinewegen en Geslachts Organen.
Dr. B. SWAAB Arts,
Kloveniersburgwal 41, Amsterdam.

F. C. Zechner,

Commissionnair in Effecten
ELANDSTRAAT 8,
Den Haag.
Telefoon Inter. 1826.
KANTOOR 9-3 UUR.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN

worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,
in Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, N. Heerengracht 9.
Ook aan huis te ontbieden.

5 pCt. Div. 5 pCt. Div.

M. Stigter,

Gabrielestraat 58 - - Telefoon 3197.

Comestibles en Koloniale Waren.
KOFFIE - THEE.
Specialiteit in Indische Artikelen.
Bestellingen dagelijks door de geheele stad.
Aanbevelend,
M. STIGTER.

5 pCt. Div. 5 pCt. Div.

NEDERLANDSCH-INDISCH ADMINISTRATIE-KANTOOR EN HULPBANK

10, KORTENAERKADE 10,
'S-GRAVENHAGE
tegenover het Koninklijk Staldepartement.
Credieten op korten en langen termijn met of zonder Levensverzekering.
BILLIJKE VOORWAARDEN.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabrik van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van Franjes, Em
brasses en Agrementen in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

M. M.

Ondergeteekende, steunende op gunstige aanbevelingen, biedt aan een beperkt aantal Heeren de gelegenheid aan tot het gebruiken van het middagmaal tegen

f 0.75 per diner en f 20 per maandabonnem.

Aan afwisseling en toebereiding zal de meeste zorg worden besteed, terwijl voor de beste kwaliteit levensmiddelen wordt ingestaan.

Onder beleefde aanbeveling

Mejuff. N. BRAND.

Wattstraat 13a, Den Haag.

Bij een Officier, gezin zonder kinderen, te Amersfoort, wordt **aangeboden Inwoning en toezicht op het leeren,**

voor een JONGEN,

leeftijd 6-12 jaar.

Huis met tuin, gezonde ligging. Te A. is een goede lagere school, (c. q. H. B. S. en Gymnasium).

Brieven onder letter A aan het bureau van dit Blad.

18 à 20 pCt.

De naaml. vennootschap Verbruiksvereniging

INSULINDE,

2e Schuijstr. no. 1,

verkoopt à contant

KRUIDENIERSWAREN en

COMESTIBLES 18 à 20 pCt.

beneden de gewone winkelprijzen.

Vraagt prijscourant.

De Directeur,
E. C. SENGER.

's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Depositokas

Den Haag - Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.

Directie:

Mr. I. B. VAN BERCKEL. - J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten en Coupons.** Credieten tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatsst gelden à **deposito**, in **cheque-rekening**, in de **spaarkas.**

Correspondent van de **Ned. Ind. Es-compto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels uit.** Fourniert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**

Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.

Kantoor tijd 9-3 uur.

Pierre Vos,

CUISINIER

v. Galenstraat 30.

DINERS

in alle prijzen.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.

Logies te verkrijgen

per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis

Frans Ernst & Co.,
BUITENHOF I.

HOOFDAGENTEN van

HUMBER-, SIMPLEX- EN MINERVA-
Rijwielen en Motoren.

Bonds-Rijwielherstellers.

Electro-Medische toestellen

overeenkomstig het systeem van Dr. VON ALLMONDA.
Genezen spoedigst indische kwalen, zenuw-ziekten, verlamming, enz. enz.

VERKRIJGBAAR

Van Brakelstraat 57, 's-Gravenhage.
Massa getuigschriften.

Een zeer mooi gem. benedenhuis te huur

staande van Brakelstraat 74.

Direct te aanvaarden.

Adres: van Brakelstraat 68.

Typewriting Office,
Jacob v. d. Doesstraat 38.

6 Maart wordt een cursus geopend voor **Machine schrijven en Fransche lessen en Conversatie.** Copieer- en Vestaalwerk.
Prijscourant op aanvraag.
Kantoor geopend van 9-5 uur.

Zutphen.

Verwijzende naar de mededeeling, voorkomende in **Het Koloniaal Weekblad** van 19 November 1903, vestigt het bestuur der Afd. ZUTPHEN e. o. van „OOST EN WEST” de aandacht op de plaats, als **zijn werkdag geschikt voor de opvoeding van kinderen**, 200 jongens als meisjes, die met dat doel naar Europa worden gezonden. Goed en goedkoop onderwijs, geschikte gelegenheid tot opname bij families. Desverlangd toezicht door het Afdelingsbestuur, waarvan:

Generaal Th. J. A. VAN ZIJLL DE JONG,
Huize Baank bij Zutphen, Voorzitter;
A. WALLAND,
Rozenhofaan te Zutphen, Secretaris

W. H. C. Th. SASSE

Français, Méthode Berlitz.

Leçons de chœurs. Lectures intuitives. Lecture de journaux, Etude de pièces de théâtre. **BINCKHORSTSTRAAT 124.**

Groothertoginnet. 103.

Heden, en volgende dagen telkens van 10-4 uur,

- is te zien en over te nemen:
- 1 notenh. Buffetkast f 19.
  - 1 mah. 2-mans Wascht. met zwaar marm. f 15
  - 1 noten geslepen Spiegel f 6.50.
  - 1 Ganggasmamp, compleet f 3.
  - 1 Mahonie eettafel f 10.
  - 1 keurige Speeldoos, 3 rollen f 22.
  - 1 paar Gembervazen op voet f 20.
  - 1 goedlopende Wekker f 0.90.
  - 1 Pendule met 2 Beelden f 11.
  - 1 Koekoeksklok f 8.50.
  - 1 groote onderw. ronde Tafel f 8.
  - 1 keurig gevlochten Kinderledikant f 10.
  - 1 noten Canapé, terra Cotta trijp f 30.
  - 1 Im. Smyrna Karpel, 4x3 M. f 18.
  - 1 Karpel Im. Smyrna 3/4 x 2 1/2 M. f 14.
  - 1 Smyrna (Im.) Karpel, 3x2 M. f 9.
  - 1 Japansche Theetafel, 2 bladen f 6.
  - 1 Portemanteau, gesl. Spiegel f 3.80.
  - 1 Axminster Karpel f 15.
  - 1 Gaslamp met geel zijden kap f 13
  - 1 eiken Stoelen, rood leer f 25.
  - 1 massief noten stijl buffet f 48.
  - 1 Moquette Heerencapeaud f 14.
  - 1 noten Heerenstoel, rood leer, f 8.50.
  - 12 Jap. Kop en schotels f 4.50.
  - 1 paar koperen Vaasjes f 1.50.
  - 1 Schemerlamp met zijden kap f 33.
  - 1 noten dames Werktafeltje f 17.
  - 1 keurige noten Salonkast f 45.
  - 1 compleet noten Salonstel, Canapé, 2 Cra-peauds, 6 Rugstoelen, terra cotta met pluche banden f 125, en nog enkele artikelen

Alles te zien en over te nemen.

Heden, en volgende dagen van 10-4 uur.

Groothertoginnet. 103.

„Arnhem” Levensverzekering-Maatschappij „ARNHEM”.

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.

Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUUCHT, te 's-Gravenhage.
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te 's-Gravenhage; G. O. A. VUNDEBINK te Groningen; H. VEDER te Arnhem; J. P. PUNT te Breda.

Bijkantoor te Batavia, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Directe import van indische ingrediënten voor de Rijsttafel.

Kwee assem - Krandjie - Goelalie - Manissan assem
Samballans - Versche Ketella - Boemboe's.

Behangerij. **J. W. v. EDE v. d. PALS.** Stoffeerdertij.
TOLLENSSTRAAT 130, Telefoon 1853.
Inrichting ter Meubileering van Huizen.
Concurrerende Prijzen.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz. naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie 5 jaar.
Catalogus franco op aanvraag.

De Firma TER MARSCH & Co.

Hofleveranciers te ROTTERDAM

levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend

prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,

ENZ. ENZ.

Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,
W. POPPINK,

151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.

Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkope gepanserde HUT- en MAILKOFFERS. Reparatieinrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

Het meest aangenaam werkend **laxeermiddel**, zonder eenige nadeelige invloed op de spijsvertering zijn onze

GASCARA PASTILLES,

per flacon à 30 pastilles f 0.30

» » » 100 » f 0.75

Onze versuikerde **STAALPASTILLES** zijn onbedervelijk, daarom het beste middel tegen **Bloedarmoede en de gevolgen daarvan.**

Prijs per flacon à 100 stuks f 0.50

» » » 1000 » f 3.30

Vraagt uitsluitend ons merk.
BROCADES & STHEEMAN. - MEPEL.
Eerste Nederlandsche fabriek van Gecomprimeerde Geneesmiddelen.

Te bekomen bij alle Apothekers.

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK
PASSAGE 53-57, NOORDBLAAK 93,
Den Haag, Rotterdam,
Telefoon 1597. Telefoon 3424.

Van alle nagemaakte soorten Rieten Koffers

zijn de

LOHENGRIN KOFFERS

de elegantste, nieuwste, lichtste, soliedste en goedkoopste.

Deze Koffers zijn **alleen** in onze Magazijnen voorradig en worden met garantie geleverd.

GROOTST GESORTEERDE MAGAZIJNEN in NEDERLAND voor

Koffers, Tasschen en Lederwaren.

Ik vond het maar half aardig, maar ik moest den man
 bijk geven en kon er niets tegen zeggen.
 iemand die oogen heeft om te zien en ooren om
 te hooren, ziet en hoort het verschil dat er bestaat bij
 behandelen van handelszaken bij ons en daarginds.
 ons de ellendige protectie, het moordende verrotte
 monopolie-stelsel, daarginds het absolute vrijhandelstelsel,
 waardoor bij ons de koloniën achteruitgaan en daarginds
 bloeien en zich ontwikkelen.
 Het zou mij althans voor heden-avond te ver voeren,
 wanneer ik systematisch alles wilde behandelen, wat op
 gebied kan worden gezegd en bewezen, en bepaal ik
 mij dus tot het aanstippen van enkele vergelijkingen, die
 nauwelijks voldoende zullen aantoonen, het enorme verschil
 dat er bestaat tusschen ons stelsel en dat der Engelschen
 de Straits. In de Straits kan iedereen vrijelijk binnen-
 komen, zich vestigen als koopman, fabrikant of wat dan
 ook, en heeft geen enkele formaliteit te vervullen. Hij
 moet een huis en woonerf, huurt een kantoor en doet
 zijn zaken en in dit opzicht wordt iedere vreemdeling
 gelijk gesteld met iederen Engelschman, of ieder "British
 subject".
 Bij ons moet zelfs een Nederlander zich gaan aanmelden
 den assistent-resident om een kaart (alsof men een
 "montaine" was) van vestiging en voor die kaart moet,
 naar ik meen, nog worden betaald.
 Men krijgt dan een zoogenaamde toelatingskaart, doch
 een zeker gewest alleen en de vrije Nederlander
 mag zich zonder een nieuwe kaart niet vestigen in een
 deel zijner eigen koloniën.
 In de Straits betaalt de handel absoluut geen belasting,
 maar geen directe belastingen van den handel geheven
 worden.
 Bij ons betaalt men, zowat van alles, en is de belasting-
 op den handel gelegd, bijna ondragelijk. Patentrecht,
 wettelijke omslag en wat dies meer zij, zijn daar om
 te bewijzen.
 In de Straits is de scheepvaart absoluut vrij en wordt
 betaald eene kleine bijdrage voor vuurtorens, ter-
 wijl alle varenden mede van belastingen vrij zijn gesteld
 en geen onderscheid wordt gemaakt tusschen Engelsehe
 en vreemde vlag, en de kustvaart voor alle schepen, ook
 onder vreemde vlag, absoluut vrij is.
 Bij ons begint ieder schip voor 6 maanden zware haven-
 ankerregelden te betalen of men in die 6 maanden
 meermaalen een N. I. haven bezoekt of niet, ja zelfs be-
 schepen, varende onder Engelsehe- of vreemde vlag of
 behorende aan Chineseen idem zooveel voor ... het
 totaal te ... Batavia, van welks bestaan de eigenaren
 geen flauw vermoeden hebben.
 Bij ons betalen opvarenden van schepen zelfs belasting
 zelfs schutterij-belasting, waarvan zij in de overige be-
 staande wereld overal vrij zijn.
 Bij ons zijn wij nog zoo flauw om den handel tegen
 door aan vreemde schepen te verbieden de
 genoemde kustvaart uit te oefenen, d.w.z. lading en
 passagiers te vervoeren, tusschen havens van Ned.-Indië
 en het gevolg hiervan is, dat de handel wordt
 belemmerd door het onhoudbaar monopolie, waaronder Ned.-
 Indische Stoomboot-Maatschappijen de oorzaak zijn, dat de
 handel van de Ned.-Indische havens onderling haast
 geheel wordt gemaakt, waardoor wij den handel
 nauwelijks naar de Britsche overburen die gereed staan
 hem te ontvangen, met al de eer die hij verdient,
 het gevolg, dat de Straits nog zijn en blijven den leve-
 ren van zoo goed als geheel Soematra en vele deelen
 van onze Archipel.
 Na op scheepvaartgebied te blijven, zal ik u eens
 paar staaljes mededeelen, hoe bij ons en in
 Straits van gouvernementen wege toezicht daarop
 is uitgeoefend. Om bij ons te beginnen deel ik u
 mee, dat voor een gebied zoo groot als half Europa
 z.g. Soematra tot Padang, Atjeh, Palembang, Deli
 en Kluang, slechts één ingenieur van het stoomwezen
 gesteld die zijne standplaats heeft te Medan-Deli, en
 met het toezicht belast op alle vaartuigen, die
 stoom worden bewogen, op alle landstoomketels enz.
 Als men nu nagaat, dat zoo'n ingenieur een reis moet
 maken naar Padang, Westkust, hij meer dan een maand
 standplaats moet verlaten en evenveel als hij van
 Padang naar Riouw gaat, dan moet men tot de conclusie
 komen, dat dit toezicht zeer onvoldoende is, en de handel
 industrie zeer worden belemmerd door niet tijdige be-
 toezicht op eerste aanvraag.
 In de Straits waar men in 30 uren doorheen vaart,
 zoogenaamde Marine Surveyors (ingenieurs van het
 stoomwezen) geplaatst te Penang, Malakka, en twee te
 Singapore, en kunnen ten allen tijde surveys worden ver-
 voerd op eerste aanvraag.
 Bij ons is alles even omslachtig en duur.
 Voor een onderzoek van een schip, moet een geheele
 commissie benoemd worden bij een besluit van den Resi-
 dent van het gewest, bestaande uit den havenmeester, een zee-
 luisder van de Marine of Gouvernements-Marine, een zee-
 man van gezaghebbende en aangezien deze menschen hun
 werkkring hebben, duurt het soms maanden eer zij
 elkaar getrommeld zijn en de handel kan wachten en
 dat wachten nog betalen en veel betalen op den
 naam van de Straits doet dat alles één man, en dan nog wel
 eene regeeringszaak en daar behoef de handel niet
 te betalen.
 Nog erger is het met stoomketels.
 Daar men voor het persen van een stoomketel bij de
 Straits niets, bij ons kost zoo'n operatie maar f 150,
 mag men dan voor de vergunning nog eens een flink
 bedrag betalen. Bij de Straitsregering gaat zoo iets
 en wordt eene vergunning gratis uitgereikt.
 Bij ons betaalt men voor inschrijving in de registers
 een schip, d. w. z. men moet dat op Batavia laten
 maar ik meen slechts 5 pct. der waarde met idem
 bedrag voor allerlei zegels, terwijl de Engelschen uw
 schip in het register opnemen en u een eigendomsbewijs
 "gratis" en dat nog wel binnen 24 uur na de
 afsluiting, terwijl bij ons zoo iets dikwijls langer dan een
 maand, daar allerlei onnodige en de scheepvaart
 belemmerende formaliteiten moeten worden in acht ge-
 nomen. Zelfs bij het registreren van kleine stoombar-
 cassen en launches, moet de Gouverneur-Generaal te
 Penang, want ook die, om van de groote schepen
 te spreken, varen op een N.-I. zeebrief, die door den
 Gouverneur-Generaal moet worden afgegeven en waarvoor
 dan onder een enorm veel zegel moet worden betaald. Men
 moet dan onder een voorloopige vergunning van den
 Gouverneur-Generaal, die zelf onbevoegd is, om een eigendomsbewijs
 te geven. Een en ander heeft bij ons
 een schip af te geven. Een en ander heeft bij ons
 een schip, dat stil ligt, kost geld en verdient niets,
 om eene illustratie te geven hoe de handel zucht
 de onzinnige vigerende bepalingen, doe ik u de
 de een stoomlaunch, groot 20 ton, varende
 naar N. I. op eene andere N. I. haven, en
 dan naar daar gelezen, moet worden uitgeklaard door
 den havenmeester op een zegel van f 1.50 en de haven
 moet worden verlaten, zonder van zoo'n document telkens
 een nieuw voorziet te zijn.
 Wanneer meerdere reizen per dag worden onder-
 zocht, dit een zeer aardig bedrag aan den eigenaar kost,
 dat zich verklaren. Zeg 2 reizen per dag, dat is dus

4 zegels of f 6 per dag of per jaar f 2190 alleen aan
 zegels tegen dikwijls eene scheepswaarde van f 12000
 van de launch zelf of minder.
 De praktische Engelschen klaren op het eerste sein
 alle schepen uit vrij, zonder een cent daarvoor te rekenen,
 en brengen dan nog de uitklaring vrij aan boord ook,
 terwijl bij ons dit stuk moet worden afgehaald van het
 havenkantoor, door den belanghebbende, wordt er nog
 sarcastisch aan toegevoegd.
 Men behoef slechts weinig bekend te zijn met onze
 koloniën en die der Engelschen in de Straits, om te zien
 hoe bij ons alles wordt gedaan om de scheepvaart en
 daardoor den handel te fnuiken.

Onderstaand eene korte vergelijking

	Ned.-Indië	Straits
Inkomende rechten	6 à 10 pct. metalen vrij.	vrij.
Ankeragegelden per 6 maanden voor schepen	f 0.45 per registerton	1 Anna of f 0.05 per registerton voor vuurtorens, anders vrij.
Zegelrecht voor zeebrieven van schepen iedere 4 jaar	f 0.20 per M ^s .	vrij.
Overschrijvingsrecht schepen (eigendomsbewijs)	5 pct. koopprijs plus 1/2 pct. zegelrecht	vrij.
beteekent voor een schip van f 500.000.—	f 25.000.— plus zegelrechten f 1.250.—	f 26.250.—
Tongkams (lichters) jaarpas	Naar grootte f 30/50 per vaartuig	Vrij.

Zelfs in vreemde landen, waar het land zelf schepen
 geheel vrij uitklaart, achterhaalt de N. I. Fiscus de N.
 Scheepvaart en heft in dat land uitklaringsgelden à f 2.50
 per schip; af en aanmonsters f 1.50 per man.
 Het is mij meermalen voorgekomen, dat bij aankomst
 te Deli om den dokter moest worden gewacht van 's morn-
 gens 6 uur tot 1 uur 's namiddags, alvorens de passagiers
 aan land mochten gaan en het schip langs den steiger
 mocht komen.
 In de Straits staat om 6 uur 's morgens een dokter op
 de pier, die eene speciale launch ter zijner beschikking
 heeft, om dadelijk de schepen te helpen. Een schip, dat
 's morgens om 6 uur binnenkomt, is om kwart over zes
 genspecteerd en landen de passagiers om half zeven.
 Men behoef dan ook slechts zijn oogen niet te sluiten,
 en men ziet op alle Engelsehe redden in de Straits van
 's morgens vroeg tot 's avonds laat, een gaan en komen
 van stoomers groot en klein, (Penang heeft er p. m. 100,
 Singapore 250 localowned), die naar alle havens in den
 Archipel vertrekken en is er met iedere haven op Soematra
 dagelijks zelfs met meer dan een schip gelegenheid om
 tegen een luttel vrachtprijs een N. I. haven te bereiken
 en de zoogenaamde musquito-vloot, bestaande uit kleinere
 stoomers, bevaren den geheelen Archipel en brengen de
 goederen die de transitio-handel levert naar die havens
 en varen met de producten van den grond weder naar
 de Straits havens terug.
 Dit komt den handel ten goede, namelijk een snelle
 goedkoop afzet van zijne goederen en producten er voor
 in de plaats.

Bij ons is de geheele scheepvaart in handen van eene
 machtige Maatschappij, die alle kleine en groote scheep-
 vaart, die haar concurrentie aandoet, doodrukt, doch die
 den handel hoog laat betalen, waardoor ze alweer mede-
 werkt om den handel van onze kustten weg te jagen in
 de armen der Engelsehe naburen. In de Delicourant van
 22 November 1904 komt het volgende entrefleit voor:

Het monopolie der Pakketaart.
 »Uit Singapore schrijft men aan de Soer. Ort. Mogelijk was
 U de spherie concurrentie bekend tusschen de pakket-
 vaart en de Noord-Duitsche Lloyd, waaraan nu een einde
 gekomen is door een nieuw contract tusschen die Maat-
 schappijen gesloten.
 »De Nord-Duitsche Lloyd geeft haar vaart op de Moluk-
 ken op en heeft de Saabas van dien hieruit op Billiton en
 Pontianak voer, aan de Pakketaart verkocht onder beding
 de Westkust van Borneo aan de Pakketaart over te laten.
 Onmiddellijk worden de vrachten verhoogd en in eenige
 gevallen zelfs verdubbeld.
 »Het publiek is dus daar weer aan het monopolie van de
 Pakketaart overgeleverd. Eigenaardig is het zeker, dat het
 tarief van Pontianak naar Singapore voor passagiers eerste
 klasse officieel was gedrukt f 45 terwijl men in werke-
 lijkheid slechts 25 dollars betaalde wegens de concurrentie.
 Ik heb het nooit netjes gevonden, dat zoo'n groote Maat-
 schappij als de Pakketaart zich met zoo'n boerenvangerij
 inliet. In Zuid- en Oost-Borneo heeft de Pakketaart ook
 door onderkruipen zoo goed als een monopolie verkregen
 op twee Chinesehe booten na, namelijk de Sri Borneo en
 Ban Liang.
 »Reeds mevig Gouverneur-Generaal liet circulaire rond-
 gaan aan de hoofden van het gewestelijk bestuur om de
 particulieren te steunen, maar als onze tegenwoordige gou-
 verneur-generaal eens iets wilde doen, om den handel te
 beschermen, zou toezicht van gouvernementwege op de
 vrachtprijzen der Pakketaart zeer gewenscht zijn.»

De Engelschen richten over het algemeen vrije pak-
 huizen op voor den handel, maken prachtige vrije aan-
 legsteigers, terwijl bij ons iedere stoomvaartmaatschappij
 haar eigen steigers en pakhuizen kan bouwen, zoals te
 Belawan Deli te zien is. Daar hebben de Pakketaart, N. D.
 Lloyd, de Holt-lijn en andere lijnen eigen steigers en
 pakhuizen moeten maken, omdat het gouvernement er
 niet of zeer slecht in voorziet.
 Bij het aankomen in eene Engelsehe haven, gaat een
 schip een kwartier na aankomst lossen en zijn de goe-
 deren als men wil 3 uur daarna opgeborgen in het pak-
 huis van den koopman of reeds afgeleverd aan koopers,
 die op hun beurt de gekochte goederen weer hebben
 verscheept naar eene andere haven, terwijl bij ons een
 zeer langzaam, tijdrovend onderzoek der manifesten,
 onderzoek der goederen aan de tolkantoren enz., waar-
 mede dagen en soms weken gemoeid zijn. Is het wonder
 dat de handel en de scheepvaart zich meer en meer ver-
 plaatsen naar oorden, waar ze niet die belemmeringen
 ondervinden als bij ons?

Hoe wij Hollanders in Indië te werk gaan om den handel
 onmogelijk te maken, daar toe diene het volgende staalje, dat
 juist om zijn eenvoudigheid des te meer doet uitkomen,
 hoe wij onze eigen handel belemmeren, hoe wij dien
 drijven naar andere oorden, door onze laksheid, ons
 gebrek aan doorzicht en om maken van vreemde haven-
 plaatsen tot stapelplaatsen voor onze benodigdheden.
 Het is niet de geschiedenis van het moesterdaadje, die
 ik u wil gaan vertellen, maar de geschiedenis van 1000
 kisten Hollandsehe jenever. 1000 kisten gewone Schied-
 dammerjenever kosten in Holland onder normale omstandig-
 heden (niet zoals nu met de werkstaking der glasblazers)
 f 5.— per kist f 5000.— reken voor vracht p. m. f 1.—
 dan komen die 1000 kisten te staan franco N.-I. of
 Engelsehe straits haven op p. m. f 6000.— Tot zoover
 staan de Hollandsehe en de Engelsehe importeur gelijk.
 De Engelsehe Straits importeur vervoert die jenever
 naar zijn licencie pakhuis op eene vrije pas van den
 pachter en zijn uitleg aan kapitaal wordt niet vergroot
 en nu kan hij aan het verkoopen gaan.
 Exporteert hij naar buiten, dan krijgt hij weer een

vrije pas, doch verkoopt hij voor locale consumptie, dan
 betaalt de consumer op het oogenblik, dat de jenever wer-
 kelijk in consumptie komt p. m. f 4.— aan pacht op
 sterke dranken, doch let wel, de Engelsehe wetgever be-
 schermt hier weer den handel en werkt het opstapelen
 in zijn gebied voor consumptie elders in de hand, want
 de exporthandel is vrij.

Niet alsoo bij ons. Op Soematra komt men ook met zijn
 1000 kisten jenever aan en vraagt ons gouvernement,
 alvorens men mag invoeren, hoe sterk is die jenever? Men
 geeft het op, maar wordt niet geloofd, zelfs niet op fac-
 tuur en certificaat en het gevolg is, het openen van
 verscheidene kisten, wegen en constateeren, dat het een
 aard heeft.

Heeft men jenever bijv. sterke Lucas Bols, dat is 50
 graden, dan betaalt men voor 1 kist jenever f 0.50 x 22 1/2
 Liter of f 11.25.
 Men zou dan zeggen, dat men weer kan gaan inpak-
 ken en verder zenden, doch mis, achter het gouverne-
 ment staat de pachter van sterke dranken, die men
 eerst nog eens f 9.— per kist moet betalen, alvorens
 men mag invoeren, zoodat wij komen tot de volgende
 vergelijking.

Kosten van 1000 kisten	f 5000.—
Vracht	1000.—
Invoerrecht	11250.—
Pachtgeld	9000.—
Vracht per spoor	500.—
	f 26750.—

of het bagatel dus van ruim f 20000 meer dan het
 kostende den Engelschen importeur.
 Onze importeurs betalen dus eer zij gaan verkoopen,
 aan rente tegen 6 pct. f 1.605 per jaar, terwijl de
 Engelsehe importeur f 360 rentederving heeft. Is het
 wonder dat de Engelsehe koloniën met ons kunnen con-
 curreeeren in een Hollandsch product? en zoo is het met
 wijn, likeuren, brandy enz. enz. De Hollandsehe marine-
 schepen koopen van kapiteins en Super-Cargos van par-
 ticuliere stoomers jenever van Penang en Singapore aan-
 gevoerd voor f 15 per kist, waarvoor deze betalen f 7
 per kist en is men dan op die marineschepen nog bij
 zoo'n kapitein 100 pct. winst te betalen, want in onze
 eigen koloniën kost zoo'n kist pl. m. f 30. Al het
 voordeel van lossen en laden, opslag, vervoer en winst
 komt in handen van bewoners eener kolonie, wier gou-
 vernement een open oog heeft voor belangen van den handel
 in het algemeen en dat daarbij zelf wel vaart.

Is het noodig hier nog iets aan toe te voegen, of spreken
 de feiten voor zich zelve? Onze koloniën maken de Engelsehe
 Straitskolonie tot hun voorraadschuur en niet zonder
 redenen.
 Ik zal nu overgaan tot het verhaal van hulp, die de
 handel in ruime mate ondervindt door de gemakkelijheid,
 waarmee in de Straits beleeningen kunnen worden
 gesloten.

Dikwijls komt het voor, dat de kleinhandel en ook de
 groothandel wel eens tijdelijk geld noodig hebben, waardoor
 vele zaken tot stand komen, die anders niet tot stand
 zouden zijn gekomen. Waar op Soematra geen hypotheek,
 zelfs niet op onroerende goederen d. w. z. huizen, gesloten
 kunnen worden, daar kan men in de Straits Settlements
 dat wel en heeft men openbare registers van hypotheecaire
 inschrijvingen.
 De oorzaak daarvan is evenwel niet bij ons bestuur te
 zoeken, doch ligt in de omstandigheid, dat men op Deli
 geen grond koopen kan, doch alleen recht van opstal
 heeft. Men heeft dus geen rechten op den grond, doch
 het is en blijft een belangrijk steun, dien de handel mist.
 De praktische Straitsregering gaat echter verder en heeft
 zelfs openbare registers voor beleeningen op roerende
 goederen, nl. op inboedels, paarden, rijtuigen, hotelinventaris
 en wat dies meer zij.

Dergelijke actiën, worden "bills of sale" genoemd, die
 dikwijls als tijdelijke hulp menigen in tijdelijke benarde
 toestanden hebben gered van een anders gewissem ondergang.
 Voor het beleenen van producten is niets anders noodig,
 dan het pakhuis waarin de producten opgeslagen liggen,
 te voorzien van een opschrift Pakhuis van ... (den
 geldschietter) waarvan de geldschietter dan tijdelijk de
 huur betaalt en voor den vorm iederen namiddag na
 kantoortijd de sleutels krijgt tot den volgende morgen.
 Bij ons helaas niets van dat alles, men bekommert zich
 heelemaal niet om den handel, die moet zich zelf maar
 redden. Voor den invoer, opslag of verkoop van petroleum
 worden in de Straits geen invoerrechten of accijnzen ge-
 heven, waardoor de Straits Settlements het middelpunt
 geworden zijn van dien handel, distributie-centra waarvan
 petroleum naar alle oorden wordt vervoerd.

De eenige formaliteit, die men te doen heeft als importeur
 van petroleum is, dat men ze laat onderzoeken d. w. z.
 constateeren van het ontvlammingspunt dat voor de Straits
 gesteld is op 76 graden Abels test, want zeght de Straits-
 bestuur, ik moet waken voor de algemeene veiligheid en
 zorgen er geen gevaarlijke petroleum binnenkomt.
 Een kleine testingetje f 15 voor 5000 kisten wordt daar-
 voor betaald en de test wordt gemaakt een uur na aankomst
 van het schip, want opontlood van schepen is een gruwel
 in het oog der Straits regeering.
 Bij ons moet men zeer omslachtige formaliteiten ver-
 vullen onder toezicht en onder de arguosoogen der tol-
 ambtenaren die zich moeten overtuigen dat er geen liter
 te veel binnenkomt, waar van elke lading ettelijke blikken
 worden opgeslagen en dus verloren zijn voor den handel.
 Slaat men z.g. uit d. w. z. verkoopt men, dan moet er
 weer een ambtenaar bij zijn, die een uitslagbiljet geeft,
 waarvoor men niet meer of minder te betalen heeft dan
 pl. m. 3 cent per liter, dus per kist van 36 liter (zg. unit)
 pl. m. f 1.—.

Of de olie die ingevoerd wordt, goed is, of gevaarlijk,
 daarvoor bekommert het gouvernement zich niet. Men kan
 alle gevaarlijke petroleum binnenbrengen. Zoo'n onderzoek
 kost geld en brengt niets in het landje en zou men daarvoor
 nog een technicus noodig hebben ook. Welk een beletsel
 voor eene vrije ontwikkeling van den handel in een en
 ander gelegen is, ik laat het aan U over om te beslissen.
 Een kenschetsend iets van onze koloniën is, dat alles
 vreeslijk langzaam gaat niet alleen, maar alles schandelijk
 duur is, waaraan de omslachtige formaliteiten echter voor
 een groot deel schuld hebben. Om dit op eene sprekende
 wijze aan te toonen, deel ik U slechts mede, dat men te
 Penang voor lossen betaalt (voor lossen en aan den wal
 brengen) van de volgende goederen, ik neem er slechts
 een paar.

	Penang	Atjeh (Olehleh)
Beide met lichters gelost		
Vat cement	f 0.18	f 0.50
Kist petroleum	- 0.02	- 0.11
" wijn	- 0.06	- 0.25
" melk	- 0.03	- 0.10

Is het wonder dat de handel zich meer en meer afkeert
 van onze koloniën en zich meer en meer neigt naar den
 kant, waar hij het goedkoopste (en hoe?) bediend wordt.
 Is het wonder dat alle transitiohandel zich naar die
 punten wendt, waar hij op eene wijze bediend wordt, die
 concurrentie van andere centra niet behoef te duchten?
 Kost de overschep van goederen (koopmansgoederen)
 in de Straits havens door de vrije concurrentie nog geen
 f 0.50 per ton, bij ons kost de overschep door den mono-
 polievloek die op onze bezittingen schijnt te rusten, p. m.
 6 maal zooveel of minstens f 3.— per ton.
 Het gevolg is dan ook, dat geen enkele haven onzer
 uitgebreide bezittingen een overschep of transitiohaven is

geworden, zelfs niet voor onze eigen bezittingen; zelfs die
 maken gebruik van de zooveel goedkoper te bereiken en
 in behandeling zoover boven onze havens staande Straits
 centra en deze Straits centra varen daarbij wel.
 Alles concentreert zich daar, niet alleen de goederen
 en producten transitiohandel, maar ook de stroom van
 passagiers richt zich dien kant uit en de plaatsen zelve,
 met name hotels, groot- en detailhandel plukken daarvan
 de vruchten. Men kan zich in de Straits havens equipereen
 voor het tropische land, doch ook voor het strengste win-
 terklimaat van Europa en dat nog wel tegen prijzen, die
 concurreeren met de Europeesche prijzen.
 Waaraan is dit alles toe te schrijven?
 Het praktische wat den gemiddelde Engelschman ken-
 merkt, kenmerkt ook de wetten en doe ik hier en daar
 een greep, ten einde dat in het licht te stellen.

Wilde ik verder daarop ingaan, dan zou ik daarvoor
 een speciale spreekbeurt noodig hebben, want de stof
 is haast onuitputbaar. Het publieke recht der Straits mag
 minder goed zijn dan het onze, maar het heeft het voor-
 recht van snel te zijn en dat is het wat de handel specia-
 al wenscht, terwijl ons recht tergend langzaam is.
 Het wordt daardoor een caricatuur van recht, en vele
 zaken worden bij ons maar niet aanhangig gemaakt,
 alleen omdat ons recht zoo langzaam is, zeer tot nadeel
 van den handel, daar het 't aanknoopen van relaties met
 onze koloniën in den weg staat.

Het is een overbekend feit, dat bij ons geen recht te
 krijgen is en dat moge nu in abstractie onwaar zijn, in
 theorie onjuist, in de praktijk is het juist. In belangrijke
 centra van handel en industrie als Deli en Atjeh kan
 men geen zaken boven f 1500.— voor den rechter
 laten behandelen en moet men dan, of naar Batavia of
 naar Padang, om aldaar zijne belangen op te dragen aan
 advocaten, waarmee men niet eens de gelegenheid heeft
 persoonlijk kennis te maken op minstens 6 à 7 dagen
 afstands en het gevolg is meestal voor den rechtzoekende
 negatief. *The fault of the Dutch is giving too little and
 asking too much*, en dat wreekt zich overal. Millioenen en
 millioenen worden door het gouvernement getrokken uit de
 residentie Oostkust van Soematra, waarvoor al bitter
 weinig in ruil gegeven wordt.

De handel en industrie ontvangen daarvoor in de
 plaats slecht recht, slechte accommodatie in de havens
 zelve, eene slechte verlichting der kustten en riviermonden,
 die jaar in jaar uit meer en meer verzanen, zoodat
 schepen van eenige afmeting, hoe langer hoe minder
 aldaar kunnen binnenkomen, en scheepvaart maatschappijen
 met den bouw harer schepen in verband met den diep-
 gang, daar rekening mede moeten houden, in plaats dat
 door uitbaggeren wij scheepvaart, handel en industrie
 het mogelijk maken, om met de bestaande schepen binnen
 te komen.

Kon men vroeger met 11 à 12 voet diepgang over de
 Langkat rivierbank, thans heeft men moeite er met 8
 voet diepgang overheen te komen en is dit in nog groter
 mate het geval te Tandjong Balei of op de Asahanrivier, ter-
 wijl de hoofdriever te Belawan Deli een uitmonding heeft,
 die gedurig verzandt. Na jarenlange protesten van de scheep-
 vaart en den handel is men eindelijk, maar veel te laat be-
 gonnen, met het zenden van een baggermolen. Maar ik
 dwaal af van het recht, waarover ik het zoo even had.
 Wat zegt u, wel geachte hoorders van het feit, dat een
 eigenaar van een stoomer, verzekerd op Amsterdamsche
 beurspolis te Amsterdam, reeds meer dan 4 jaren proce-
 deert om zijne assurantiepenningen te vorderen en dat
 hij er nog verre van af is, om de klinkende munt, waarop
 hij recht heeft, in handen te krijgen. Wel heeft de Neder-
 landsche rechter den assurateur in eerste instantie tot
 betaling veroordeeld, maar deze ging in hooger beroep
 na een dag verstrijktijd van den vollen termijn, daarvoor
 toegestaan, en nu duurt het weer jaren alvorens een vonnis
 gewezen wordt.

In dien tusschentijd mag de rechtzoekende verhon-
 geren, uit gebrek aan fondsen, failliet gaan, sterven. Maar
 »Het recht heeft zijn loop», maar die loop is gelijk aan
 die eener slak en intusschen mist de reeder meer dan
 een halve ton uit zijn handelszaken.
 Bij den Straitsrechter zou zoo'n zaak in uiterlijk drie
 maanden en, in hooger beroep, in uiterlijk 6 maanden zijn
 beslecht en het voordeel van rechtskosten staat van 1 tot
 20 in het voordeel van de Straits rechtsbedeeling. Daar
 dus niet alleen recht ter plaatse, maar ook goedkoop en
 snel recht.

Ware de zaak niet zoo ernstig, dan zou men haast
 moeten lachen, om de naiviteit onzer wijze bestuurders,
 en moet ik hier toch eens een vermakelijk staaltje in-
 lasschen en eene illustratie leveren, hoe men in Indië te
 werk gaat en hoe men daar de kunst verstaat bij uitne-
 mendheid om moester na den maaltijd te serveren.
 Toen in Langkat zich eene nieuwe industrie begon te
 ontwikkelen, met name de petroleumindustrie, liet onze
 regeering die industrie aan zijn lot over en bekommerde
 zich niet in het minst om de vaarwaters die toegang
 gaven tot de districten, die door Nederlandsch kapitaal en
 energie werden ontgonnen.

Groote moeilijkheden moesten overwonnen worden, om
 met schepen zonder gevaar binnen en buiten te komen.
 Meer dan 10 jaren moest men uit gebrek aan bakkeijning
 niet in figuurlijken, maar in letterlijken zin, aldaar zijn
 weg voelen. Een stoomer kwam op de buitenreede en
 moest vandaar voorafgegaan door een sloep, van den
 stoomer zelve, die peilingen deed en signalen gaf, trachten
 binnen te komen, totdat eindelijk ieder schip zijn eigen
 kenteekenen op de rivierbanken had geplaat in den vorm
 van stokken met vlaggetjes, die echter met ruw weer
 telkens werden weggeslagen, waarna men op nieuw kon
 beginnen.

Welk opontlood dit gaf voor scheepvaart, industrie
 en handel, behoef geen betoog, terwijl het in- en uitvaren,
 's nachts met groote gevaren gepaard ging. Nadat van
 particuliere zijde alle geregeld was en zelfs verlichting
 op ten anker liggende prauwen was aangebracht, komt het
 gouvernement, na 10 lange jaren, in eens tot het besef zijner
 verantwoordelijkheid en roept in het aanzijn eene ver-
 plichtend gestelde, onnodigen loodsdiens met al den aan-
 kleve van dien. Er werden nu met Indische spoed loodsen
 gezonden van Java, een loodschip geleid bij den in-
 middels gelegden uiterton, naast de bakens der particu-
 lieren werden nu tonnen gelegd en ieder schip gedwongen
 om een loods te nemen, tegen een veel te hooge betaling,
 in sommige gevallen f 400.— à 500.— per keer en de
 kapiteins die 10 jaren lang daar gevaren hadden, onder
 zeer ongunstige omstandigheden, die de uitgangen nu
 op hun duimpje, zowol bij dag als bij nacht, kenden,
 werden verplicht loodsen te nemen, die ze niet noodig
 hadden en die ze zelve moesten onderwijzen.

Een mijner stoomertjes, van nog geen 100 ton, moest
 voor die niet begerde diensten, die als moester na den
 maaltijd kwamen, niet meer of minder dan f 25.— betalen
 er in en f 25.— er uit, of per 6 reizen 's maands f 2
 maal 50, of f 3600.— per jaar, terwijl het bovendien nog
 opontlood had voor het aan boord nemen en weder af-
 zetten van zoo'n loods.
 Dit is wat ik, in zuiver Hollandsch noem, het paard
 achter den wagen spannen.
 Onze wetgeving op het gebied der imitatie van handels-
 merken, is misschien juist, d. w. z. in theorie, maar in de
 praktijk voldoet ze al evenmin als vele andere onzinnige
 bepalingen. De imitatie van allerlei handelsmerken heeft
 bij ons dan ook een schrikbarende hoogte bereikt, zeer
 ten nadeele niet alleen van onzen Hollandsehe handel

een naam, maar ook van den buitenlandschen, die mede geen bescherming vindt onder onze wetgeving.

Vraagt een Engelsche rechter, of, op het oog, in de praktijk een namaak heeft plaats gehad, bij ons moet in alle deelen de namaak precies hebben plaats gehad, zoolwat wat verpakking als opschrift betreft, wil een verordeeling van den namaak volgen, met het gevolg, het noodlotig gevolg, dat er onder onze wetgeving geen bescherming te vinden is, van den industrielen eigendom, tot groot nadeel en van onzen en van den ons omringenden buitenlandschen handel, die in ons recht hoe langer hoe minder vertrouwen gaat stellen.

De Engelsche rechter gaat na, of het colored imitation is, d. w. z. of bij den namaak heeft voorgezet, iets te produceren, dat den indruk kan maken, dat de argeloze koper, denkt het goede merk te koop, waaraan hij reeds tal van jaren gewoond is en waarvan hij de goede kwaliteit heeft leeren waardeeren, en daar, waar men woont in een land, waar de mindere man, de grootste consument dier artikelen niet lezen kan en afgaat op den vorm en aard der verpakking, kleur der etiketten enz., daar springt het in het oog, dat de handel en bona fida fabrikant groote schade lijdt door onze gebrekkige wetgeving niet alleen, maar waar het koopend publiek, inlanders en chineezen, het slachtoffer worden van gewetenloze namakers, die onder het prikken met andermans vreen, die argeloze menschen, minderwaardige rommel in de hand laten stoppen ten koste van hun beurs en dikwijls van hunne gezondheid.

Een Engelsche rechter vraagt eenvoudig niet, of op een pak tabak of fleesch portwijn staat in plaats van «de loeiende koe» de blaerende koe, of in plaats van een pauw een kip, waardoor het valt (volgens ons rechtsbegrip buiten namaak), want een loeiende koe is heel iets anders dan een blaerende koe en een pauw is geen kip, maar deze vraagt alleen of, door verpakking, kleur der etiketten en opschriften, het voornemen is tot uitvoering gekomen, om het publiek te bedriegen en velt daarop naar «common sense» zijn vonnis.

Zoolwat tot groot nadeel van den Hollandschen als den buitenlandschen handel tiert dan ook de namaak in onze koloniën welig, terwijl de protectie die den fabrikanten onder Straits Engelsch bestuur wordt geboden, alle namaak den kop indrukt.

Zelfs het vervoer van imitatiemerken over Straitsgebied in transitu, wanneer de Hollandsche fabrikant een z.g. injunction heeft van den Engelschen rechter, maakt de imitatie «liable to forfeiture».

En met de octrooien der producten van het menscheijk vernuft, is het bij ons even ergelijk gesteld.

Door een en ander wordt onze bona fida handel (fabrikanten) gefnuikt en door het strafeloos namaken en het leveren van slechte waar onder een goed nagmaak merk, komen onze goede merken in het buitenland in discrediet en gaan door de slechte merken ook de goede ten gronde en verliezen wij onze goeden naam, aldaar.

Een en ander moet naar mijn meening in verband worden gebracht met de slechte uitspraken op dit gebied in Nederland, waar maar al te dikwijls, eenmaal door het bureau voor den Industrielen eigendom, ter inschrijving geweigerde handelsmerken later toch door een vonnis van een Nederlandsch rechter alsnog tot die inschrijving worden toegelaten. (1)

Het zegelrecht in onze koloniën is opgevoerd tot eene enorme hoogte. Geen overeenkomst kan worden gemaakt, hoe eenvoudig ook, op een zegel van minder dan f 1.50, terwijl bij onze Engelsche naburen zelfs een overeenkomst van compagniechap kan worden gesloten op een zegel van \$ 0.10 of pl. m. f 0.12. Bij ons is antiderectie mogelijk, bij onze Engelsche overburen onmogelijk, want over het plakzegel van \$ 1.10 wordt een rood ingedrukt zegel kosteloos gedrukt, vermeldende dag, maand en jaar op het oogenblik dat het contract gemaakt wordt, en heeft men slechts 24 uur (zon- en feestdagen uitgezonderd) om dat overzegel te doen aanbrengen, zijnde niet aldus overgedrukte zegels onwettig. Het koop van gezegeld papier, dat tijd kost, is hiermede opgeheven en praktisch als altijd gebruikt men bij onze Engelsche overburen zegels, die en voor postage en voor revente kunnen worden gebruikt, zoodat alweer en voor het gouvernement en voor den handel, behalve het gemakkelijke, enorme sommen daarop worden uitgewonnen en verwarring onmogelijk gemaakt.

«Leu raad aan den minister van financiën, waarbij het bezwaar van plakzegelsdepôts mede wordt ondervangen en depôthouders courtage wordt uitgewonnen: «Maak post- en plakzegels één», terwijl hij dan bovendien den dank van het publiek zal oogsten.»

Wij gaan nu over tot het trekken van een parallel tusschen onze kamers van koophandel en die onze Engelsche naburen in de Straits. Bij ons in onze bezittingen worden de leden der kamers van koophandel benoemd door de regering.

In de Straits Settlements kan iedere firma (mits geen detailhandel drijvende) bij ballotage daarvan lid worden, mits voorgehangen door twee andere firma's.

Bij ons hangt de benoeming dus af van de meer of minder respectabiliteit (lees protectie) der te benoemen personen, bij de Engelschen in de Straits vertegenwoordigt dit lichaam den geheelen handel en kan een, of meerdere deelhouders, of procuratiehouder eener firma aan de beaardslagen deelnemen, doch slechts één stem uitbrengen.

Is het niet kenschetsend dat een oordeel moet worden uitgebracht als volgt:

«De kamers van koophandel in Ned.-Indië brengen wel is waar adviezen uit, maar daaraan wordt door de Indische autoriteiten niet altijd de aandacht geschonken, welke zij verdienen.» Dit past geheel in het kader van de tot nu toe gevolgde gedragslijn van de regeringspersonen (de goede niet te na gesproken) contra den handel.

Hebben de kamers van koophandel in de Straits het recht een lid te benoemen, (unofficial) van den Wetgevenden Raad (legislative council) der Straits Settlements, bij ons mist men dat, en wat zoo'n benoeming lid van den Wetgevenden Raad voor zijn district doen kan, is maar al te dikwijls gebleken, wanneer nooden en belangen daarvan verdedigd moesten worden in den Wetgevenden Raad, daar uit den aard der zaak zoo'n afgevaardigde de man was, die de belangen, zijn eigen belangen, het beste kon voordragen. Kiesrechtelijk zijn bij ons Europeanen politiek onmondig, bij onze Engelsche naburen heeft iedere Engelschman, ieder British subject, iedere vreemdeling, inwoner, kiesrecht.

Is hij, of zijne firma, lid van de Kamer van Koophandel, dan kiest hij, als ik hierboven aanstipte, voor een afgevaardigde van den Wetgevenden Raad, doch als burger inwoner kiest hij ook voor een lid in den Gemeenteraad (Municipal council) al kan een vreemdeling zelf, die functien niet vervullen. Geeft het voor een denkend wezen geen gevoel van eigenwaarde, gekend te worden in zijn eigen belangen, een gevoel dat bevrediging scheukt voor den zichzelve respectieerenden, een gevoel van eigenwaarde bezittenden mensch en is de onverschilligheid, die bij ons den Europeanen inwoner van onze bezittingen kenmerkt, niet het gevolg van die politieke onmondigheid?

Daar een opgewekt politiek leven, daar een krachtige wil van het volk, zeer dikwijls protesteerende tegen de regeringsdaden, bij ons eene onverschilligheid, die aan het misdadige grenst, doch waaraan de Indische wetgever groote schuld heeft. De steden en nederzettingen

in de Straits bloeien, omdat een gezond regeringstelsel aanwezig is, die niet het eene gewest, de eene stad, verfraait en verguld met het geld van een andere, d. w. z. dat iedere stad hare eigen gemeenteraad heeft, gemeentebelasting en gemeentebegroting, met eigen financiële verantwoordelijkheid, waardoor het mogelijk is, om den handel alles te geven wat ze voor hare ontwikkeling noodig heeft. In de eerste plaats goede opslagplaatsen, pakhuizen voor goederen in transitu en voor eigen gebruik, goede wegen zoolwat men ze te vergeefs in onze bezittingen zal zoeken, goed water, goede straatverlichting enz. enz., terwijl daar het gegoochel met negorjikkassen en het zenden van bedelbrieven om contributie voor de straatverlichting bijv., niet voorkomt.

Zelfs zoover gaat de Straits regering, dat zij reeds sedert jaren heeft afgeschafte zegelgeld en polissen van levensverzekering en brandassurantie, op cognossemten enz. enz. Nemen wij bijv. den ingrijpenden maatregel, dien de Straitsregering genomen heeft op het gebied van het postwezen, door zich in verbinding met het Moederland te verstaan over brievenpost. Betaald men van de Straits naar Soematra, 15 uur stoomens, \$ 0.08 voor een enkelvoudigen brief, van de Straits naar Engeland, of welke Engelsche kolonie dan ook, betaald men slechts \$ 0.04, en dan meestal over afstanden van 8 tot 1000 mijlen.

Waarom, vraag ik, kan eene Hollandsche mailboot niet, evenals eene Engelsche, een enkelvoudigen brief vervoeren voor Fl. 0.05 (penny postage), en zou een dergelijke maatregel niet enorm ten goede komen aan den handel en dien ontwikkelen, zoolwat ze hare gunstige uitwerking niet gemist heeft op den handel der Engelsche koloniën onderling en het moederland?

Het beste argument voor het nemen van zulk een maatregel door onze regering zijn de verkeerde uitkomsten. Het brievenvervoer is, sedert de portos van \$ 0.08 op \$ 0.04 verlaagd zijn, zoo enorm toegenomen, dat de regering thans meer inkomsten uit dien tak van Staatsmonopolie trekt dan vroeger.

Een brief van Penang naar Singapore kost 2 cent, briefkaart 1 cent, bij ons resp. 10 cent en 5 cent, namelijk in Ned. Indië.

Het ligt geheel in het systeem en meestal niet aan de ambtenaren zelve, dat bij ons alles op zijn elf-en dertigst gaat. Om een resident te bereiken, zijn zooveel ceremoniën noodig, dat de handel als het maar enigszins kan, van de gelegenheid om den Resident te spreken, geen gebruik maakt. Is men in zijn zaken in de tropische dracht, het bij uitstek geschikte witte pak gekleed, men kan, wil men den resident spreken, eerst naar huis om een zwarte jas aan te trekken en is men met het bezoek daar dan dikwijls een halven dag kwijt, vooral omdat vele residenten de deiftige kunst verstaan om te laten antichambreeren, d. w. z. meestal op een cement vloertje staan wachten.

Komt men in de Straits bij een resident Councillor (onzen resident) dan gaat men zoolwat men is, en krijgt men meestal dadelijk gehoor en eene beschikking, terwijl dit bij onze regeringsmannen soms maanden en maanden duurt, het gevolg alweer van het systeem, dat wij schijnen over te hebben gehouden uit den tijd der Oost-Indische Compagnie. Mij werd eens verlot geweigerd door den havenmeester te Penang om 's nachts een stoomer te lossen, die met transitgoederen voor Soematra aan mijn adres was aangekomen, doch deze autoeratische handeling kwam hem duur te staan.

Zoolwat ik van boord kwam enigszins beduimeld (een wit pak is spoedig beduimeld als men aan boord van een stoomer gaat) ging ik naar de Residentie (huis van den resident councillor) om mij over dat aangedaan onrecht te beklagen. De betrokken ambtenaar werd telefonisch opgeroepen, om zijne redenen op te geven, en toen die niet voldoende gemotiveerd bleken, werd hem gelast om een permit uit te reiken. Thans is nacht en dagurheid op de reede geheel vrij, evenals het lossen en laden aan den wal.

Een gemakkelijker staaltje van het opgewekte leven daarinds bij onze Engelsche naburen mag ik u niet onthouden.

Een rechter had in zijn gerechtshof last van het ratelen der wielen over de wegen, die daar langs voerden en liet eigener autoriteit den publieken weg afzetten door de politie, die rijtuigen belette om daar langs te rijden. In een minimum van tijd regende het protesten en werd een protestemeting georganiseerd in de open lucht en daarvan ging zoo'n kracht uit, dat het verbod onmiddellijk werd ingetrokken en later een interpellatie in den gemeenteraad, zoo iets voor de toekomst voor goed onmogelijk makende.

Zouden onze ambtenaren niet van ontzetting beven, als zoo iets in onze koloniën plaats greep, en de publieke opinie (is er eene in Indië?) zich bemoeide met het onnoedig afsnuiten van een openbaren weg?

Het tergend langzame, waardoor onze handel zeer geplaagd en benadeeld wordt, heerscht in alle takken van bestuur en moet ik volledigheidshalve daarvan melding maken en een parallel trekken, en begin ik met de postzaken.

Komt eene Europeesche mail in de Straits 's nachts binnen, dan zijn de betrokken ambtenaren op het postkantoor aanwezig. Zoodra valt het anker, of een vliegende stoomer schiet langs zij, de mail wordt uitgeladen, naar het postkantoor gebracht en het sortieren neemt een aanvang, voor zooverre dit nog niet is geschied door een postambtenaar, die van de Straits naar Colombo de mailboot tegemoet is gestuurd, en die vier dagen aan boord den tijd heeft om de brieven te sortieren.

Dadelijk kan de handel zijn brieven ontvangen en staat voor postboxhouders bij gedeelten weghalen. Bij ons zelfs het geheele raderwerk stil, men doet niets en heeft den tijd, maar waar de Straits regering voldoende zorgt voor personeel, daar zijn bij ons de postkantoren schandelijk slecht voorzien.

Een aangeteekende brief wordt in de Straits den geadresseerde, voor zooverre hij dien niet door een van eene procuratie voorzienen gemachtigde laat afhalen, als een telegram besteld en tegen regu afgegeven, terwijl bij ons eene kennisgeving soms dagen noodig heeft om den geadresseerde te bereiken, die dan de kennisgeving weer moet terugsturen en de brief eindelijk weer dagen noodig heeft om den geadresseerde te bereiken. Maar zelfs op de hoofdplaatsen wordt menige gewichtige aansluiting van het antwoord per keerende mail gemist, omdat zoolwat tijd verloren gaat met het heen en weer zenden van kennisgevingen.

Komt zoo'n kennisgeving den geadresseerden handelsman in handen, haast hij zich die te teekenen, doch een blik op de dienstregeling van het postkantoor overtuigt hem, dat dit gesloten is.

Hoe kunnen wij verwachten dat handel en industrie bloeien zullen onder zoo'n regime en onder zulke verouderde bepalingen, van «langzaam gaat zeker», die onze buitenlandsche concurrenten ten goede komt. Is het wonder dat de handel zich meer en meer concentreert in handen onzer Engelsche naburen als men staaltjes bijwoont als het volgende:

Een petroleum-maatschappij bestelde mij eens per telegram een stoompomp die zij dringend noodig had en seinde zij er bij: spoed alles, kosten bijzaak. Daar zij niet zeker was dat zoo'n pomp in de Straits (Penang) te krijgen was, seinde zij tegelijkertijd naar Batavia.

Het telegram arriveerde ten 1 ure namiddag, de pomp was gekocht om 2 uur, het 3 ton wegnede gevaarte was om 3 uur aan boord en arriveerde den daarop volgenden dag ten 10 uur ter bestemming in Soematra en pompte

dien avond nog er op los. De te Batavia bestelde pomp was door de hoogere vracht duurder en . . . kwam na 5 weken aanzetten, door gebrek aan communicatie-middelen.

De politie-organisatie is een paskwil. Wij gebruiken als hoofd der politie een Assistent-Resident, die daardoor ontrokken wordt aan zijn eigenlijken dienst van bestuursambtenaar. Besturen doen bij ons de ambtenaren niet, daarvoor wordt hun tijd te veel in beslag genomen door allerlei zaken, bijv. belastinginning, verponding, canon, registratie werkvolk, politiediensten, enz.

De Straits hebben een eigen politiekorps, met Europeesche agenten en superintenden, die gewoonlijk gewezen officieren van het Engelsche leger zijn en voor niets anders worden gebezigd als voor hun eigenlijken werkkring: de politie, en de wijze waarop zij den handel assisteert, zijn boven alle lof verheven.

Zij regelt alle traffic op de wegen, bewaakt pakhuizen en in de open lucht opgeslagen koopmansgoederen, terwijl de Marinepolitie ditzelfde doet op de reede.

Men ziet althans niet, zoolwat bij ons, dat politiedienaren (inlandsche, ook wel kanarievogels genoemd, dienst doen als boodschapper voor vrouwen van ambtenaren, palfrenier op rijtuigen van bestuursambtenaren en, last not least, als wandelende lonthrager van den resident en achter dezen wandelende of voorzien van een gouden pajong (regenscherm), het overblijfsel uit den praukentijd, nu, naar ik uit de couranten lees, door den practischen G.-G. van Heutz afgeschafte.

Ik zou zoo'n verschijning, een resident met gouden pet en nagedragen gouden pajong wel eens willen zien in de Straits, waar men getroffen wordt, door het totaal afwezig zijn van alles wat maar naar uniform zweemt, wordende die uniform slechts aangetrokken bij zeer officiële gelegenheden. Maar bij hen zijn de ambtenaren er voor het publiek, bij ons het publiek voor de ambtenaren, en dat is zoo zeer niet de schuld der ambtenaren zelve, doch het gevolg van het ouderwetsch systeem, waaronder ze dienen en waar ze in worden opgekweekt, en daar een N.-I. ambtenaar toch geen vrij man is, maar slaaf van het beroerde regeringssysteem, dient hij maar door voor zijn pensioen. Niets verandert bij ons, tot zelfs niet het manhatige corps piekeniers te Batavia en zoo is alles bij ons «conservatief» en gaan wij met onzen tijd niet mede.

Advocaten en notarissen zijn bij ons en in de Straits, maar het tarief waarvoor zij den handel bedienen, staat van 1 tot 20 in het voordeel der Straits Settlements en werd bij ons aan dat tarief nog maar de hand gehouden en van overheidswege toegezien, dat met straf bedreigd werd berekening van hooger tarief, doch ook dat bestaat niet en willekeur (om geen erger woord te noemen) woekt welig. Mij is een geval bekend, dat een notaris voor een acte rekende f 1100, terwijl zijn tarief volgens staatsblad zou bedragen hebben pl. m. f 250, maar de belanghebbende met een ? betaalde, omdat Toean Notaris hem anders, wat men op zijn Indisch noemt, zou onderdaren en er zijn zooveel legio voorbeelden van «corruptie» dat ik deze korte spanne tijd niet benutten kan om ze U mede te deelen.

Wat den handel met Engeland zeer in de hand werkt, is dat in alle Engelsche koloniën erkend wordt «het zoogenaamde leenletterstelsel», d. w. z. dat de Europeesche kapitalist of bank den overzeeschen handel helpt met financiëren zijner goederen op zeer gemakkelijke wijze.

De Engelsche overzeesche handel koopt goederen in Europa en verkrijgt daarvoor voorschotten, direct na inlading tegen overgave van documenten.

De documenten worden afgegeven tegen het teekenen van een zoogenaamden leenletter (hypothecarische brief) die of de koopmanschappen of de opbrengst stelt in het bezit van den geldschieter en blijven deze koopmanschappen of de opbrengst daarvan bij faillissement buiten den boedel. De Engelsche wetten erkennen die transactiën, waardoor de handel enorm wordt geholpen; onze regering erkent die echter niet, met het gevolg, ik zou haast zeggen met het noodlottig gevolg voor onzen handel, dat zij van die faciliteit verstoken blijft.

En nu zijn wij gekomen aan Sabang.

Dit is een teer punt om te behandelen in eene openbare vergadering maar op gevaar af om een «little Netherlander» (in tegenstelling van de little Englanders door Joe Chamberlain zoo genoemd en andere jingo's) te worden genoemd, zal ik over dien twistappel toch mijn opinie geven.

Ik moet U thans terugvoeren naar 1892. Toen verschenen achtereenvolgens de volgende stukken over Poeloe Weh.

1o. Staatexploitatie van de hand des heeren J. A. Schröder, waarop hij in 1897 nog eens terugkwam in het weekblad Insulinde no. 15 d. 13 April.

2o. Droom van den heer Jhr. Mr. Quarles van Ufford. Hierleere 1896 van den oud consul-generaal J. A. Kruyt (Brochure) terwijl in de Indische gids (tussen J. A. Kruyt 1897) de heer W. C. Nieuwenhuizen op meer onheusché, dan spijkers met koppen slaande manier den heer J. A. Kruyt in figurlijken zin te lijf gaat.

Wij hebben nu 1905, en de uitkomst heeft bevestigen, wie gelijk had, en daar er nu sedert 1892 bijna 13 jaren verlopen zijn en sedert 1897 p. m. 8 jaren, kan men nu een oordeel vellen en zal iedereen, die het wel meent met het vaderland, zal iedereen die oordeelen kan uit eigen beschouwing en zaakkennis heeft; zal iedereen die in deze eeuw eene opinie durft hebben, mij nazeggen: Poeloe Weh was en blijft een droom.

Het is nooit iets geweest!

Het is nu niets!

Het zal nooit iets worden!

en nu mogen menschen als de heer Nieuwenhuizen dit den heer Kruyt in 1897 deed, toevoegen, dat ik de kwestie meer van een Penangsch dan van een Hollandsch standpunt beschouw, ik voor mij voel dat het mijn dure plicht is, om, als Nederlander die p.m. 15 jaren onder de Engelschen aan den overkant woonde en werkte en volbloed Nederlander bleef, en dus in staat was om vergelijken te maken, te verklaren, dat als Poeloe Weh ooit iets zou kunnen worden, het dat, zeker niet zal kunnen worden onder het huidige systeem van absoluut monopolie.

De strenge rechter, de jaren, hebben geoordeeld, en ware in 1892-1897 ons gouvernement ingegaan op Staats Exploitatie als toen gewild door de heeren Schröder en Nieuwenhuizen, dan hadden wij nu voor nog grotere Indische tekorten gestaan, dan nu reeds het geval is, en brengen zeker velen met mij, thans de hulde die hem toen onthouden is, die hij verdiende, toen hij zich zeer sterk verklaarde tegen staatexploitatie van Poeloe Weh, namelijk aan den oud Consul-generaal J. A. Kruyt. (Zie zijn brochure getiteld Poeloe Weh.)

Het zou ons voor heden te ver voeren, als ik een categorisch overzicht wilde geven van de toen gebezigde argumenten en tegen, en bovendien kan een ieder de verschillende stukken er nog eens op naslaan, zoo noodig van mij verkrijgen.

Wij hebben ons niet meer bezig te houden met het voorheen, doch met het thans, en de conclusien waartoe de heer J. A. Kruyt in 1896 kwam, daartoe kom ik ook thans.

In al die jaren is Poeloe Weh geworden een «vrijhaven», in den engeren zin van het woord, en een kolonhaven, doch de handel, de slagader van het bestaan, ontbreekt den eenenmale.

Het in exploitatie brengen van Sabang (niet Poeloe Weh) heeft eene kwetsbare plaats aangebracht, in onze reeds zoo kwetsbare Indische koloniën, want het vestigen van een kolonstation in onze bezittingen heeft in tijd van oorlog zijne zeer gevaarlijke zijde, daar, ten einde onze neutraliteit te handhaven, zoo'n haven moet worden verdedigd. Wat dat reeds aan ons land kost, ik laat het aan anderen over om het te becijferen, doch zij, die weten dat troepen noodig zijn, dat fort en den ingang moesten worden gebouwd en bewapend, weten wat zoo iets reeds kost in vredetijd. Doch nu er pantserscheepen, torpedobooten en artillerie bij zijn moeten komen, tegevolge van den Russisch-Japanschen oorlog, nu zullen die uitgaven flink zijn aangegroeid, en zou het voor de kamerleden wel eens een vraag waard zijn, hoeveel geld daar wordt uitgegeven, laat ik maar zeggen «mijns inziens» zoo goed als nutteloos.

Degenen die kunnen oordeelen, hebben gezien, dat de handel zich op Sabang in al die jaren niet heeft ontwikkeld, dat de scheepvaart er zich niet heeft ontwikkeld, dat Poeloe Weh een droombeeld gebleven is, zoolwat de heer Schröder in het Bat. Handelsblad van 15 Oct. 1891 schreef. «Een droom» doch evenals werkelijke droomen, altijd anders nitkomen, zoo is het den heer Schröder met zijn droom ook gegaan.

Bezien wij thans de werkelijkheid onbeschoord, dan vinden wij een opgeschroefden toestand en kan ik mij niet verklaren, waarom de oud-gouverneur van Atjeh, de heer Van Heutz zoo optimistisch gestemd is geweest over Poeloe Weh, of is hij bezweken voor de strooming in het Moederland? Met ophef wordt er nu gewag gemaakt van het feit, dat er te Sabang 15 stoomers in ééne maand zijn ingeklaard (die op Penang elken dag, en te Singapore het dubbele, worden ingeklaard, ik bedoel alleen grote zeeschepen), doch waarom vergeet men er bij te vertellen dat van die 15 schepen zoolwat niets overblijft, als men nagaat dat deze bestaan uit vermoedelijk:

- 4 stoomers Nederland uit en thuis (subsidie.)
- 4 pakketvaartstoomers (subsidie.)
- 3 kolenscheepen uit Europa met cardif kolen.
- 1 kolenschip van Padang, met ombilienkolen,

terwijl de andere vermoedelijk ook wel samenhangend met de exploitatie van Poeloe Weh.

De tonnenmaat is nog erger misleidend; met veel ophof verkondigt men dat deze is toegenomen over een gegeven tijdperk, doch hoe gaat dat?

Een pakketvaartboot komt met 10 colliës aan boord, tonnenmaat binnengekomen 1800.

Een Nederlandsche boot met 1000 colliës is 3000 ton enz. en zou krijgen een groot totaal, maar dat zijn booten die subsidie hebben.

Zou het niet beter wezen wanneer men opgaf, hoeveel ton er gelost werd in een gegeven tijdperk; hoeveel daarvan gouvernementsgoederen waren, hoeveel voor den lokalen handel, hoeveel intransit en waarheen?

Dan zou men een zuiver beeld krijgen en kon men met cijfers van vorige jaren tot conclusies komen, die «steek honden, thans niet».

Van zekeren kant wordt gezegd, dat al ga Poeloe Weh nu niet zoo hard vooruit, we nu toch onafhankelijk zijn geworden van de Engelsche reparatiewerven en dokken in de Straits en dit toch voor ons gouvernement een overweging moet zijn, waarvoor ze iets over moet hebben, en waarmee men dan de groote uitgaven wijl verdedigen, want repareren en dokken te Sabang kost meer dan in de Straits.

Mijn antwoord daarop is, dat het 3000 ton droogdok veel te klein is om groote schepen op te nemen en zelfs onze groote pantsers- of pantsersdekschepen toch naar Singapore moeten, om te dokken, als nu iets overkomt.

We doen dus hier weer aan halfheid.

De reparatiewinkel is ook niet berekend op groote bestellingen en is gelijk aan het dok, namelijk, niet berekend voor de taak, die het geroepen is eventueel te vervullen.

Doch deze overwegingen zijn gouvernementeel, laten we dus teruggaan op handelsgebied.

Sabang is een vrijhaven, naar de letter, maar niet naar den geest, en zal ik trachten U duidelijk te maken wat ik bedoel.

Alles wat daar tot nu toe gedaan is voor den handel draagt weer het kenmerk van absoluut monopolie.

Alles is Sabangbaai-Maatschappij, steigers, grond, hoteld, water, kolonlevering enz. en angstvallig wordt alle particuliere inmenging geweerd.

Men komt op het eiland, vraagt naar grond, het antwoord is: Sabangbaai-Maatschappij, naar oprichten van een hotel: hetzelfde antwoord, en is de Sabangbaai-Maatschappij daar «een Staat in den Staat» geworden.

Hoe de handel daar gediend wordt, kan blijken uit het volgende:

De eer te boord van de Maetsijker der Pakketvaart had in de aan reizende met onze tegenwoordigen landvoogd van Ned. Indië, toen gouverneur van Atjeh, en bespraken wij ook Sabang en stak ik mijn opinie niet onder stoelen of banken. Ik vertelde Zijne Excellentie, dat ik met het zeldse stoomschip een paar maanden vroeger te Sabang was geweest er dat toen het volgende voorviel:

Deze stoomer lag gemeerd langs den steiger en liet de tokohouder Waal een prauwtje langs de andere zijde van den steiger komen, dan waarmede hij aan den steiger lag toen wij een groot lawaai hoorden en, op onderzoek uit gaande, bleek ons, dat de Sabangbaaimenschen protesteerden, tegen deze schending van hun monopolie.

Het bleek mij toen, dat men in die vrijhaven van Sabang niet zijn goederen mocht lossen zoolwat men dit wilde.

Ik verjaan toen dat de Sabangbaai-Maatschappij recht heeft van 15 cent per colli voor het recht, om die colliës over hun steiger te vervoeren, doch moet men dit dit lossen bewerkstelligen met eigen volk. Door het lossen nu aan de andere zijde van het schip, ontging der Sabangbaai-Maatschappij die heffing.

De gezagvoerder Cramer liet zijn gezag gelden en deed den heeren mede, dat hij daartoe verlof gegeven had en hij baas was op zijn schip.

Meerdere protesten.

Als men nu nagaat, dat bijv. 1 kistje melk voor 10 lossen op de reede, het aan den wal brengen met prauwtje het lossen in afgesloten pakhuizen, het bewaren van 4 maanden, 24 uren, zonder kosten (en langer tegen matig tarief) te Penang bijv. kost \$ 0.03 of f 0.3, dan vraag ik of het te wonderen is, dat de handel zich van Sabang alles behalve een paradijs droomt en niet liever naar Penang gaat.

Van Heutz zou het geval onderzoeken en zou . . . een eind aan maken als het bestond.

Ik weet niet of dit gebeurd is. . . .

Wegen van de landingsplaats bestaan er, maar welke er slecht onderhouden wegen tegen een heuvel op, alle vervoer van goederen zoo goed als uitgesloten is althans met wagens of karren.

Bovendien is Sabang zeer ongezond en hebben de ophouren van gezondheid volop werk.

Waar het concentreeren van den wereldhandel vandaan moet komen, was alleen in 1897 aan den heer Nieuwenhuizen bekend, die nu vermoedelijk wel van een ander gewest zal zijn.

Niet de Atjehsche, maar de Europeesche handel moet hoofdzak worden, te Sabang leeraarde hij in 1897.

En wat is van dezen droom geworden? dat noch in Atjehsche, noch de wereld- of Europeesche handel was, in die periode van ongeveer 8 jaar daar hebben ontwekd, dank zij onze wijze van exploitatie.

(1) Men zie nader hierover het artikel uit het Rotterdamsch Nieuwsblad, opgenomen als bijlage I.

Daar er gelegenheid voor debat is, zal het mij aangenaam zijn van iemand te vernemen, hoe die handel te Sabang zich zou moeten concentreren, want ik heb het niet kunnen uitvinden, gedurende de reeks van jaren, die ik aan dien kant heb doorgebracht.

Menschen die medeschreeuwen met den grooten hoop, spreken van het verleggen van den peperhandel d.w.z. van de Atjehsche kust naar Sabang brengen en van daar overschepen in Nederlandsche of Europeesche stoomers, ja zelfs zijn er die durven spreken van het sluiten van de havens, alleen met het doel om den handel te dwingen, gebruik te maken van gouvernementen spoorwegen en in het voordeel van Sabang.

(Zou zulk een in de boeien slaan van handel en industrie geduld worden door onzen huidige minister en gouverneur generaal?)

Dat zijn eenvoudige menschen: die gewichtig willen doen, zonder kennis van zaken.

In de eerste plaats kan de Atjehsche peper niet, zoals zij van de Atjehers komt naar Europa.

Ze moet gezuiverd worden, en dat doet men te Penang, waarvoor men daar ingericht is en de goedkoopere werkrachten heeft, terwijl het proces om uit zwarte peper witte peper te maken, een proces is van weken en zaak-kennis vereischt.

Wat moet dat op Sabang gebeuren?

Ten tweede zal het vervoer van de kustplaatsen naar Sabang van producten, als peper, betelnoot, of penangnoot, ook niet weinig kostbaar zijn, daar alleen de booten der Pakketvaart op Sabang varen en zou deze Maatschappij die winst beoogt, natuurlijk niet voor niets willen varen, want daar zou het op neerkomen, want de localstoomers van Penang zouden op haar terugreis van Atjeh dan ledig moeten teruggaan, en zouden zij, als hier concurrentie a' outrance uitbrak voor een paar centen per zak, peper medenemen naar Penang, om in hooge zee geen ledig schip te hebben.

Wat beteekent bovendien de geheele peper- en productiehandel van Atjeh? De peperproductie is ongeveer 150000 pikols 's jaars tegen \$ 6 per pikol is ongeveer \$ 1000000.

Nemen wij nu aan, dat aan andere producten als penangnooten, copra, huiden, rottan, parelen enz. nog bijkomt \$ 500000 dan is het totaal 1500000 dollars, een druppel dus op een gloeiende handelsplaat.

De geheele in- en uitvoerhandel van Atjeh en onderhoorigheden schat ik op niet meer dan f 5000000 en daar Sabang geen achterland heeft zou deze haven nooit iets kunnen worden en zeker niet onder het tegenwoordige regime, al trok ze den geheelen handel tot zich, wat ze met het oog op de faciliteiten en goedkoopere handelsinrichtingen te Penang niet kan.

Men stelde zich vroeger voor, dat Sabang ook een dok bezittende, zou gebruikt worden om te dokken door vreemde schepen, doch ten eerste is er nooit een vreemd schip in het dok geweest (uitzonderingen bevestigden den regel) en is het dok te klein, alleen een schip in nood zal Sabang aandoen.

Doeh zelfs al hadden wij een grooter dok, dan nog zou het zich niet kunnen betalen.

De dokken in de Straits, te Penang en te Singapore worden gevoed, als het woord hier op zijne plaats is, door de locale vloot van aldaar thuisbehoorende schepen en kunnen daarvan reeds goed bestaan, want altijd zijn er schepen in de dokken, daar de zoogenaamde localwood, of musquitovloot bestaat uit pl. m. 350 stoomers groot en klein gerekend over de geheele Straits.

Sabang mist dit noodige element geheel. Alles wat dus van buiten komt, om te Singapore of Penang te dokken is winst.

De Straits bouwt tegenwoordig zijn eigen stoomers, waarvan er altijd op stapel staan, en alles op machinegebied kan te Penang en Singapore gemaakt worden, terwijl door de onderlinge concurrentie van verschillende fabrieken de reparatie en bouwrijzen zelfs gunstig afsteken bij de prijzen in Europa.

De Maatschappij Nederland doet Sabang aan en is daar reeds genoeg over geschreven, reden waarom ik niet in herhaling treed. Maar waarom doet deze Nederlandsche maatschappij toch ook Singapore aan en waarom gaat zij niet via Padang naar Batavia?

De reis van Padang is niet om, maar als praktische menschen zien de bestuurders der Maatschappij in, dat en op de heen en op de thuisreis meer voor hen te Singapore (de concurrentiehaven) te halen is, dan op Padang, en, nu ze om nationaliteitsgevoel toch Sabang moet aandoen, slaat ze drie vliegen in één klap, namelijk:

Ze krijgt subsidie (1e vlieg);
Ze doet Singapore aan (2e vlieg);
en ze steelt ons nationaliteitsgevoel (3e vlieg).

Linia recta van Aden naar Padang kan ze toch niet meer. De Deli-tabak gaat nu via Sabang wordt er beweerd.

In abstractie is dat waar, maar het is ook hier weer *stating it from Peter to pay Paul*, d. w. z. dat de Deli-tabak die vroeger via Batavia ging, nu wordt overgeladen te Sabang, dus men heeft het van Batavia genomen en aan Sabang gegeven en Batavia ligt altijd ook nog in Ned. Indië.

Het vervoer der Deli-tabak is dus niet van een eenevuldige weggenomen, er is dus niets nieuws onder de zon.

Ik durf gerust beweren, dat geen baal Deli-tabak meer of minder thans verscheept wordt met de Nord Deutsche Lloyd of Holt Line via Singapore of Penang dan vroeger.

Hoe dus de Nederlandsche regering 'de Nederland' heeft kunnen toestaan om haren weg te nemen naar en van Batavia over Singapore (de concurrentiehaven) in plaats van over Padang is mij niet duidelijk.

Als er ooit een handelshaven op Atjeh gemaakt wordt, dan moet zij komen te Lho Seumawe (Men leze hierover de brochure Lho Seumawe de beste haven op de Atjehsche Noordkust door Jhr. J. H. P. Von Schmidt Alf Altenstadt 1887, gedrukt door de firma van W. P. van Stoecken en Zoon te 's-Gravenhage) en ten koste van eenige miljoenen zou daar eene prachtige haven te maken zijn, die direct met het spoor verbonden was, waardoor zonder veel kosten, de producten zouden kunnen overgeladen worden in groote zeeschepen.

Dan zouden vermoedelijk de groote vreemde schepen, als we niet eerst begonnen met het bouwen van tolkantoren, er ook wel komen, doch dan zou aan het hoofd moeten staan een degelijk koopman, die in Ned. Indië en de Straits door en door kende.

Volgens statistieke gegevens was de export van Sabang naar Europa sedert Sept. 1903 t/m 11 Juli 1904, dus in 11 maanden, plus minus 183 ton koffie, 24 ton huiden en 86828 pakken tabak, doch gingen de laatste vroeger over Batavia, er werd dus buiten die tabak die niet medetelt ruim . . . 200 ton producten uitgevoerd, welke export ongeveer gelijk staat met den export uit Penang of Singapore van een kwartier en daaruit concludeert de Deli-courant, dat de handel zich langzamerhand van de Straitshavens naar Sabang richt.

(Zie Deli-courant van 7 December 1904.)

En hiermede nemen wij afscheid van Sabang en Atjeh, 't is slechts geweest een schakel in de keten, die we bezig zijn te smeden en die we slechts uit den aard der zaak vluchtig hebben kunnen behandelen.

Geef men mij aanleiding, dan kom ik hierop nog wel eens terug en op zooveel meer, dat behandeling behoeft. We moeten nu nog even overwerpen naar Deli, om aldaar de handelstoestanden eens van nabij te bezien.

Millioenen en miljoenen worden door de Regeering van die buitenbezitting getrokken, doch als rail doet diezelfde regeering zoo goed als niets.

Slechts in grove trekken kan ik U eenige dingen mededeelen, die U zullen vragen, zijn zulke toestanden mogelijk in de 20e eeuw? en nadat Deli 35 jaar onder ons bestuur geweest is, doch waarvan wij niets gemaakt hebben, evenmin als van Malakka, dat twee eeuwen onder ons bestuur en niets was, tot de Engelschen er zich vestigden en dat nu voor de verschillende staten overschotten van ettelijke miljoenen aanwinst, dat nu doorsneden wordt door spoorwegen (staats) d. w. z. niet van het moederland, maar van de Perak Malay States zelve. Maar daar blijft het geld wat opgebracht wordt, in het land en gaat niet naar het geldelijk concentratiepunt als Batavia bij ons.

Ik zou nog kunnen vragen, waarom gaat Port Swettenham aan de Klangrivier, dat nog maar een paar jaar bestaat, jonger is dan Sabang, met ruzenschreden vooruit?

Waarom komen daar wel groote zeeschepen lossen en laden?

't Is de oude historie, de Engelschen doen alles voor scheepvaart en handel, en een stelsel van absolute vrijhandel doet het overige.

De Minister van Koloniën in zijn memorie van antwoord zegt:

„Dat hij deelt het gevoel van enkele leden die verband meenden te vinden tusschen den economischen en den financieelen toestand en sommige karaktertrekken van de inlandsche bevolking. Ook is hij van oordeel dat evangelisatie en onderwijs daarin geleidelijk verbetering kunnen brengen.“

Ik ben het volkomen met die kamerleden en den minister eens, en wijs in verband hiermede alweer op de Straits Settlements.

Het openbaar onderwijs staat aldaar voor inlanders, Chinezen, en niet Europeanen op een zeer hoog trap, in ieder geval verre boven ons inlandsch onderwijs, doch staat het onderwijs voor Europeanen bij ons in Indië oneindig veel hooger.

Practisch is de redeneering dat in een kolonie als de Straits hooger onderwijs aan de Europeanen bijzaak, en volksonderwijs aan de Chinezen en inlanders hoofdzaak is.

De Europeanen, met zeer weinige excepties, zenden hunne kinderen altijd naar Europa en de Regeering heeft begrepen, dat ze in die richting haar kracht niet zoeken moest.

Den handel komt deze maatregel ten goede, want van de public schools worden leerlingen afgeleverd, zoowel inlanders, chinezen als kleurlingen, die vrij goed Engelsch spreken en schrijven kunnen en die ex-leerlingen krijgen gewoonlijk na een paar jaar routine op kantoor goede diensten en zijn er velen bij, die een Europeaan op zijde streven, in boekhouden, correspondentie enz.

Bij ons niets van dit alles, zelfs ontwikkelde inlanders kunnen brieven nateekenen, mannetje aan mannetje maken, maar voor zelfstandig intellectueel werk zijn zij niet geschikt, er zit geen basis in.

Er zijn in de Straits kranis (schrijvers) die van 60 tot \$ 120 per maand verdienen en onze koloniën op Soematra enz. zijn ook op dat gebied afhankelijk van de Straits, daar aldaar kranis worden aangeworven.

Komt men in de Straits, dan treft het ons, dat bijna iedere bewoner, niet Europeaan, Engelsch spreekt, en dat is een groote kracht voor de Engelschen.

Wij houden nog vast aan het oude régime en gaan stelselmatig tegen, dat inlanders of Chinezen onze taal spreken, ja als zij die kennen (het komt nog wel eens sporadisch voor) dan zijn wij er door beledigd, als men door hen in onze taal wordt aangesproken.

Ik voor mij geloof, dat wij veel vaster in den zadel zouden zitten, als miljoenen en miljoenen onzer onderdanen in onze koloniën Hollandsch spraken en schreven, dat is naar mijne meening een niet te ontkennen macht, en aanleiding tot wederzijdsche waardeering.

Goed volksonderwijs zal land en bevolking economisch opheffen, terwijl de handel er zeer door zou worden gebaat.

Wijlen Koningin Victoria heeft ingesteld *Queens scholarships* 'studiebeurzen' die elk jaar aan een vijftal der meest begaafde leerlingen der openbare scholen de gelegenheid geven om voor hare rekening in Engeland hooger-onderwijs te ontvangen en deze instelling is een spoorslag voor alle leerlingen, om hun best te doen.

(Zou zoo iets ook kunnen liggen op den weg onzer bemide Koningin Wilhelmina?)

Het breken met het stelselmatig domhouden der bevolking is mijns inziens regeeringsplicht.

Zeers ten koste van den handel heeft Medan geen Raad van Justitie; dat zich dit wrekt laat zich hooren, in een gewest, dat, dank zij de particuliere ondernemingsgeest en ondanks het regeeringstelsel, zich heeft opgewerkt.

Ik moet hier verwijzen naar eene gedeelte van een toelichting op het rekest van den koophandel te Medan, aan Z. Exc. den Gouverneur generaal d. 5 Juni 1903, welk rekest echter nooit verzonden is. (1)

Als er ooit argumenten waren om ten spoedigste te besluiten tot de oprichting van een Raad van Justitie te Medan, dan zal de versterkte tegenstander door het hieronder volgende wel worden bekeerd.

De wijze waarop de huidige regeering in dien dringenden toestand wil voorzien komt mij echter zeer bedenkelijk voor.

Men wil eenvoudig de Raad van Justitie van Padang overplaatsen naar Medan.

Nu zeg ik als nuchter koopman, of de Raad van Justitie te Padang was onnoodig en zijn jaren lang 's landspenningen uitgegeven, vermorst, of Padang wordt beroofd en is het spreekwoord van Peter en Paul hier weder van toepassing.

Er zijn nog veel onderwerpen te behandelen, doch ik mag van uw geduld ditmaal geen misbruik maken, en bepaal ik er mij toe om hier en daar nog een zaadje te pikken en tot mijne conclusies te komen.

De Mijnevel, 5½ jaar geleden door de Kamer aangenomen is nu nog niet in werking! om goede redenen echter.

Men leze het artikel van X in het Koloniaal Weekblad Oost en West van 15 December 1904.

In het bijblad van hetzelfde weekblad, den zelfden datum lees ik als volgt:

Straits Settlements. Het verslag over 1903 van deze Engelsche kolonie toont aan, dat ook daar de inkomsten door de uitgaven worden overtroffen, niettegenstaande eerstgenoemde vergeleken bij een paar jaar te voren, met ongeveer 11½ pct. en wel van 7315001 dollars in 1901 tot 7958496 dollars in 1903 vooruitgingen.

De in- en uitvoerhandel leverde volgens het verslag maar matig bevredigende uitkomsten op.

Toch wees de invoerhandel, in dollars uitgedrukt, op eene vermeerdering van 8½ pct. en in ponden Sterling weergegeven, op eene van 12½ pct. terwijl de uitvoerhandel in dollars uitgedrukt, met ½ pct. achteruitgegaan, in ponden Sterling weergegeven een vooruitgang van 2 pct. aantoonde.

Opmerking verdient wat in het verslag als rede wordt aangegeven voor het verschijnsel, dat de positie der koloniën als distributeurs van verschillende artikelen en omringende landen, neiging tot verzwakking aan den dag legt.

Hooge vrachten, gebrek aan concurrentie in de scheepvaart,

de natuurlijke neiging tot rechtstreeks vervoer naar landen van bestemming en, mogelijk, de toenemende ondernemingsgeest van Hollandsche kooplieden, worden in het verslag daartoe geleverd.

Niettegenstaande bedoelde neiging nam echter het verkeer in de havens van Singapore en Penang in 1903 weer toe met 1249000 tonnen van in- en uitklaringen. Zaken met de havens van Java bleven binnen nog nauwere grenzen dan gewoonlijk beperkt, en de handel met Nederlandsch Borneo blijkt al meer en meer in handen van de kooplieden op Java over te gaan.

De cursiveeringen hierboven doen ons zien, dat men in den vreemde begint te merken, dat de Jan Saliegeest er zoo langzamerhand bij ons begint uit te raken.

Mijn antwoord is daarop, met het oog op den inhoud van mijne betoogen, een schouderophalen, daar er voldoende uit blijkt, dat de Jan Salie geest er bij ons nog lang niet uit is.

En nu ben ik gekomen tot mijne conclusiën, en hoop ik geslaagd te zijn ja. U te overtuigen dat er nog zooveel te doen en te veranderen valt en ik hoop dat van dezen arbeid een kracht zal uitgaan, om de anderen en jongeren te brengen tot het besef hunner verantwoordelijkheid en dat de Regeering den weg zal volgen, die we nu reeds onder het krachtige bestuur van onzen tegenwoordigen Minister van koloniën en Gouverneur-generaal zijn ingeslagen, maar, waarop we nog slechts een paar wankelende schreden hebben gezet.

Als de Gov.-Generaal Van Hentz, gesteund door minister Idenburg, de Indische handel en industrie kan opheffen door het wegnemen van zotte en drukkende bepalingen, dan is hij een reus onder de dwergen en zal zijn naam, nu reeds met eere genoemd, nog eens vereeuwigd worden door een monument hem waardig, opgericht door een dankbaren handel en nijverheid en een dankbaar Indië.

Geve de God van Nederland, hem daartoe de bijna bovenmenselijke kracht, maar laat dan onder zijn bestuur ook verdwijnen, dat wangedrocht der duisternis *het drukpers-reglement* - waardoor zaken kunnen voortkomen als hieronder bedoeld:

(Deli-Courant).

LASTER.

„Een geheim telegram is alhier bij den hulpofficier van Justitie, den assistent-resident Kuhr, ontvangen van den substituit-officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Batavia Mr. J. Duparc, waarin wordt gelast een instructie in te stellen tegen de redacteurs van de Deli-Courant J. Deen en C. J. A. van Bruggen, tenzij de schrijver worde genoemd, wegens een artikel in de Deli-Courant van 8 November jl. getiteld 'Gesol met getuigen'.“

Lasterlijk voor den officier van Justitie Mr. J. L. T. Rhenrev. Dit artikelte luidde:

„De officier van Justitie te Batavia, zelf instructie voerend in 'in zake mishandelingen aan den vroegeren administrateur van Saint Cyr, Kufahl ten laste gelegd, heeft dezen beklagde de gelegenheid gegeven zich te verwijderen.“

„Tot tweemaal toe heeft deze officier van justitie den beklagde doen dagvaarden en de Raad van Justitie de uitspraak laten doen, dat hij zou worden opgevat indien hij werd gevonden.“

„Dat de beklagde aan de vriendelijke uitnodigingen om zich in arrest te stellen niet zou voldoen heeft iedereen begrepen, behalve de officier van justitie te Batavia.“

„Deze heeft er blijkbaar bepaald op gerekend, dat de beklagde opkomen zou, getuigen gedagvaard tegen denzelfden dag waarop de beklagde verschijnen moest.“

„Groote verbazing dat de heer Kufahl niet met de Reynst meekwam.“

„Wel kwamen met de Reynst een aantal getuigen, onder wie zich de resident van Sumatra's Oostkust zou bevonden hebben, indien deze niet verzocht had zich te mogen verontschuldigen.“

„En onder wie zich bevond de eerst aanwezige officier van gezondheid te Medan, die ook andere dingen te doen heeft dan vergeefsche reizen maken naar Batavia.“

„Wij vragen ons af, waartoe al die nuttelooze dagvaarding, dat nuttelooze tijdverzuim, die nuttelooze geldver-spilling dienen moet wanneer men van te voren weten kan, dat de zaak niet doorgaat, althans de zekerheid mist dat ze voortgang hebben kan?“

„Waarom niet eerst den beklagde Kufahl is gedagvaard en daarna met de wetenschap dat deze er was, de getuigen worden opgeroepen?“

„Waarom tegen den beklagde geen verstek kon worden verleend, zoodat de Raad van Justitie ten minste de getuigen buiten zijn tegenwoordigheid had kunnen verhooren?“

„De beklagde indien hij zich veilig weet tegen de Nederlandsch-Indische justitie, die in deze zaak wel heel kortzichtig schijnt, zal een vroolijk oogeblik hebben bij het lezen der dagbladverslagen over zijn zaak.“

„Maar minder vroolijk kijken de getuigen, die een zereis van acht dagen en een verblijf te Batavia van nog eens zes hebben doorgemaakt om den officier van Justitie te hooren zeggen dat de beklagde er niet was en dus de zaak moest worden uitgesteld.“

„Dat gesol met getuigen is op geen enkele wijze te verdedigen.“

Wij, vragen mede aan de Regeering om aan deze geldverspilling, deze plagerij van menschen, wier tijd kostbaar is, een einde te maken en ook wij noemen dit een gesol met getuigen, ja, wij gaan verder, en noemen het op deze wijze geld wegsnijten der belastingbetalers misdadig en protesteeren nu reeds bij voorbaat tegen een justitieele vervolging van mannen, die, in dienst van het algemeene belang, den moed hebben niet te spreken wat iedereen denkt.

Die mannen te straffen staat gelijk met het misbanden van de 'Vox populi' dat, wellicht in Rusland mogelijk, in het Vrije Nederland onmogelijk behoort blijkten te zijn.

Moge, wanneer het uur van aftreden voor onzen van Hentz aanbreekt, niet van hem moeten worden gezegd, hetgeen ik aantrof in de Nieuwe Courant onder den titel

De Indische pers en de heer Rooseboom.

G. G. Rooseboom heeft gedurende de vijf jaren, dat hij over Ned.-Indië bewind voerde, kunnen meenen, dat publiek en de pers zijn arbeid gering schatten, zijn beleid, zoodat niet afkerden, dan toch met zekere minachting beschouwden.

Hij was tot zijn optreden als landvoogd een leek in Indische zaken en spottend werd hem dit door de alwijzen der hoofdplaatsen, die veelal niet meer van Indië gezien hebben dan hun woning in een Europeesch stadskwartier, de sociëteit en den weg daartusschen, verweten. Wat deed zoo iemand te Buitenzorg?

Doeh zie bij zijn vertrek blijkt, dat de bewindman, van wien aanvankelijk zoo weinig verwachtingen waren gekoesterd, de achting en waardeering van het Indische publiek heeft weten te winnen.

En de Indische pers vindt hem artikelen, waarin die achting en die waardeering ten duidelijkste uitkomen.

Niet dikwijls, meenen wij, is het gebeurd, dat een aftredende Gouverneur-Generaal van die zijde vriendelijke woorden medekreeg.

Meestal worden de tekortkomingen der van hun troon afgedaalde landvoogden breed uitgemeten en te breeder, naar mate de illusies, bij de bewindsaanvaarding omtrent hun beleid gekoesterd, groter waren geweest. Te meer treft dan ook de sympathieke toon der aan generaal Rooseboom gewijde afscheidartikelen.

Onder deze is o. a. een artikel te vermelden van den hoofdredacteur van het Soerabajasch Handelsblad, den heer M. van Geuns, getiteld 'Het werk van Gouverneur-Generaal Rooseboom' en voorkomende in het nummer van 5 October jl.

Het blad zegt, dat de heer Rooseboom iemand van zeer groote bekwaamheid is, die zich voor de buitengewoon moeilijke taak heeft geplaatst gezien om de groote dingen, welke voor het welzijn des lands noodig waren, zonder dat hem daartoe de vereischte middelen werden toegestaan, te volvoeren.

Het program van actie van den landvoogd liet zich in tweeën splitsen, namelijk in de zorg voor belangen, waarmede aanzienlijke uitgaven en waarmede geen of onbeduidende uitgaven waren gemoeid.

Wat het eerste gedeelte betreft schoot de gewezen landvoogd te kort, niet omdat hem kennis van zaken en doorzicht ontbraken, maar omdat 'het Plein' hem de noodige middelen ontield.

Ik wil hieraan niets toevoegen.

Ik eindig hier mijne lezing met de woorden van de brochure Kruijt: 'Is er eenmaal een andere geest in ons volk, in onze regeering, in ons koloniaal bestuur doorgedrongen dan zullen wij nog voor eenen genoeg arbeid vinden om de onuitputtelijke bronnen van welvaart onzer Overzeesche gewesten tot heil der bevolking en tot zegen van het Moederland tot ontwikkeling te brengen.'

En ik voeg hierbij:

Doeh dan moet ook eens en voor altijd verdwijnen het door en door verrotte monopoliestelsel der oude Indische Compagnie en hare naverkselen, waarvan de geest in onze koloniën nog niet geheel is uitgedoofd.

Nadat de Vergadering voor 'n vijftal minuten is geschorst geworden, geeft de Voorzitter gelegenheid tot gedachtenwisseling.

RECLAMES.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 119 a

Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing.

ALL MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Voornameste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Dec. 1904.

Mr. C. Th. van Deventer over het verzamelen van steenen in 's lands bosschen, door A. E. J. Bruinsma. — De beslissing in zake Djambi. — Beschouwingen over het Rapport van den Dir. van Onderwijs, Eredienst en Nijverheid, door G. N. Verloop. — Exploitatie door den Staat van Spoorwegen, aangelegd door particulieren, door A. W. E. Weyerman. — Kiekia Elastica Reuss. (Een Afrikaansche Caoutchouk boom), door W. G. Leembruggen. — De stijging der kaeotsjoek-prijzen gedurende de laatste jaren, door A. B. — Zout bij de Siamesche visch, door H. Abrahamson. — Productenmarkt, vracht en koersen van 18 Nov.—19 Dec. 1904. Enz.

Weekblad voor Indië. 1e jaarg. No. 35.

De karaktervorming der Indo, IV, door M. van Geuns. — De feesten te Djokja van 2 tot 8 November (slot), door T. ter Horst—de Boer (met platen). — Van Heerlijk Insulinde, uit Augusta de Wit's Facts and fancies about Java, vertaling van F. P. H. Prick van Wely. — Belymde geschiedenis van Ned.-Indië III, door W. van Delft.

Mededeelingen van wege het Nederl. Zendinggenootschap. Df. 48. (1904), 4e Stuk.

Land- en Volkenkunde: Een en ander aangaande de Karo-Bataks, door J. H. Neumann. — Bijgelooftige gebruiken, die door de Javanen worden in acht genomen bij het bouwen hunner huizen, door D. Louwerier. — Javaansche verhalen, door S. Luinenburg. — *De Zendingwetenschap:* De Madoeresche taal in betrekking tot de Prediking en de Bybelvertaling, door H. van der Spiegel. — De vrouw in den dienst der Christelijke liefde op het terrein der zending, door J. H. Meerwaldt.

De Indische Mercuur. 31 Jan. 1905. No. 5.

Verslag omtrent den Staat van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg over het jaar 1903, door v. G. — Amerikaanse reisindrukken. — Practisch hulpmiddel bij het roeien van boomen, door W. G. Leembruggen. — Een tweede Plantersbond in Deli. — Uit Consulaire Verslagen (Melbourne). De Chineseche buitenlandse handel. — Uitvoer van Java, enz.

Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap 1904/05, afl. 4.

De zeemacht in Nederl. Indië en een en ander omtrent hare samenwerking met de landmacht aldaar, door J. P. van Rossum (Voordracht met discussie).

Eigen Haard. 7 Januari 1905.

Schetsen van Bali en Lombok, door W. O. J. Nieuwenkamp (met illustraties).

De Militaire Gids. Januari 1905.

Soerabaja en de onderzeesche mijnen, door J. van der Elst.

Neerlandia. Januari 1905.

Iets over Suriname, door Fr. Oudschans Dentz.

Laatste Berichten.

Aan het dagblad *de Telegraaf* wordt uit Indië geseind. Het tijdelijk bivak bij Menrodepoja in Telok Semawe is uitgeroemd!

Onzerzijds 16 dooden. Bij huisonderzoek in het Semalangsche, sneuvelde Luitenant H. Dijkhof.

ADVERTENTIEN.

Eduard Pelger,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

den Haag
Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice
Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.
H. W. G. ROOSEBOOM—H. E. van Blommestein.

Middelbare school voor Handel
en Administratie.
Laan v. Meerdervoort 104, 's-Gravenhage.

Drie-jarige voorbereidende cursus,
aansluitende bij de 6e kl. eener school
voor M. U. L. O.

Twee-jarige cursus voor Handel of
Administratie, aansluitende bij den
voorbereidenden cursus en opleidende voor
den handel of administratieve betrek-
kingen.

Een-jarige vervolgcursus voor leer-
ling-consul aansluitende bij den twee-
jarigen handelskursus.

Een-jarige vervolgcursus voor akte
Staatsinrichting M. O. aansluitende
bij den tweejarigen administratie-cursus.
Avondcursussen voor volwassenden tot op-
leiding voor de Praktijkexamens in
Boekhouden en Handelscorrespondentie in
de 4 talen.

Nadere inlichtingen bij den directeur,
F. TIJMSTRA.

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

**MEDICINALE
COGNAC.**
2 liter f 3.— of 6 flesschen f 7.—,
12 flesschen f 14.—
Franco door Nederland.
Ruim 200 Families alleen te 's-Graven-
hage die deze beroemde Fransche
Cognac gebruiken.
Eenig Importeur voor Nederland.
W. F. NOMAN,
Scheveningen.
Hotverancier van H. M. de Koningin Moeder

**G I D S
VOOR
Repatriërenden,**
Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”
Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande
hôtels gratis aan de repatriërenden
aangeboden:
Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java”
Hôtel „Ort”
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.
Vraag prospectussen voor
advertentiën.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende
wonende te
donateur-trice
lid te worden der Vereeniging „Oost en West”
tegen een jaarlijksche contributie van f
den
190
Straat of gracht:
Handteekening:

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Weekblad voor Indië.

Met 1 Mei is te Soerabaja verschenen een belletristisch
Weekblad voor Indië,
onder hoofdredactie van M. VAN GEUNS.
Abonnementsprijs voor Nederland f 2.50 per kwartaal.
Agent voor Nederland,
Uitgeversmaatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang”,
Haagpoort 4, Den Haag.

Inhoud van No. 1: Tar Inleiding, door M. van Geuns; Het Mercantilisme en de literatuur,
door denzelfden; Een galerij van bekende Indische tijdgenooten: Mr Th. H. de Meester (met
portret) door Delphinus; Wanhoopsdaad, Indische Schets, door J. E. Jasper; Overzicht van de
Indische pers; Telegrafisch Overzicht.

Inhoud van No. 2: Nieuw Leven, door Dr. R. Broersma; Het Gele Gevaar, door M. van
Geuns; Een tentoonstelling van vlechtwerk uit den Ned. Ind. Archipel, door J. E. Jasper;
Huurkoetsier (Indische Schets), door denzelfden; E. W. H. Nieuwenhuisen (met portret), door
R. B. M.; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 3: Zelfkennis, door M. van Geuns; Eerste Levensvormen, door Dr. I. Groneman;
J. Faes (met portret); De „Tiwah”, door Ernst; Loterijwaanzen, door Eduard van Ghert;
Overzicht der Indische pers (met een kaart van de geprojecteerde spoorwegen in Zuid-Sumatra);
Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 4: De zucht tot navolgen, door M. van Geuns; Astrale adviezen, door W.
van Delft; P. M. L. de Bruijn Prince, door D. D. (met portret); Richard Hol, door Dr. A. J. A.
Prange (met portret); Op de reede van Sabang, door L. C. Carbin; Verloven geluk, door
Pax; Beschrijving van een reformpatroon, door Mevr. A. C. Granpré Molière—van Dissel (met
een reformpatroon op volle grootte); Overzicht van de Indische pers.

Inhoud van No. 5: Een merkwaardig boek over Java en onze koloniale politiek, door M.
van Geuns; De Chinezenbeweging te Soerabaja tegen de Handelsvereniging Amsterdam, door
Mr. J. B. van Houten; Dr. J. Groneman, door J. J. Samwel (met portret); J. Boissevain, door
N. v. Z. (met portret); Sic transit gloria mundi, door J. de Jong; Overzicht van de Indische
pers (de tocht van overste van Daalen naar de Gajolaanden; met kaart).

Inhoud van No. 6: Het vrije woord, door M. van Geuns; Indische romans, door G. Stoll;
W. J. M. Michielsens, (met portret) door D. D.; Astrale adviezen, door W. van Delft; Muziek-
meester, schets door J. E. Jasper; De opstand in Gedangan, met tal van illustraties en kaarten,
door Jhr. G. von Schmidt auf Altenstadt; Verre scheiding, door L. C. Carbin; Correspondentie.

Inhoud van No. 7: De litteraire kunst geëerd door Dr. R. Broersma; Verzen, (Radium,
Verwante zielen, De drie Bruiden) door A. v. G.; George Birnie (met portret naar Haverman)
Monsieur Edmundus Sybrandus Luypen, (met portret); Een nacht van oproer, door J. E.
Jasper; Uit het rijk van Koningin Mode, door Mevr. A. C. Granpré Molière—van Dissel;
Onze prijsvraag.

Inhoud van No. 8: Om mensch te blijven door M. van Geuns; Een Indisch hotel in Parijs,
door Henri Borel; Dr. J. G. Scheerer en het Petronella-hospitaal te Djokja, door J. J. Samwel
(met tal van illustraties); Astrale adviezen, door W. van Delft; Uit de vrouwenwereld door M.
S.; Het bloedbad te Keboan Pasar (met een plaat).

In No. 9, wordt een begin gemaakt met de plaatsing van een Boeienden Indischen Roman
van Anna de Savornin Lohman, getiteld: „Liefde”.

Eerste Nederlandsche

Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, **KNEUTERDIJK 11.**

Directeuren:

Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.

Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk
in gaande en uitgestelde Lijfrenten.

Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.

Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.

Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.

Bijkantoren te: **AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT
BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.**

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKPRIJZEN.

Het weekblad **Themis**, Redacteur **FRANS SCHAAP Jr.**, Den Haag,
publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden
omtrent faillissementen, verdachte financiële aangelegenheden en verkeerde
toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.
Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen,
Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.
Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen
door verschillende Hollanders in Duitsland, België, Frankrijk, Engeland en
Oost-Indië.

Prijs per jaargang **f 4.-**. Los nummer franco na inzending van **f 0.50**.

R. E. J. Zieck en Zoon,
KLEEDERMAKERS,
Franklinstraat 92
en
Jan van Riebeckstraat 56,
DEN HAAG.

Leveren **KLEEDING NAAR MAAT**
van so'ide stoffen en billijken prijs.
Atelier voor nette reparatiën.

Poppen.

OUDEST en MEEST GESORTEERD adres in **POPPEN** en **POPPENKLEEDING.**
Poppen welke kunnen worden uit- en aangekleed,
tevens inrichting van alle voorkomende reparatiën aan de Pop.
Goedkoopst adres van de poppen merk COSMOPOLITE.

Al onze Poppen zijn geprijsd.

Th. A. KEET,

OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papestraat.

Vraagt

de bekende
Saucen en

Uw Leverancier

Groenten, Soepen,
Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, Leiden.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.
Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één
sambal (plat du jour) / 0.80.
Diné / 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES voor 10 plats du jour f 7.00,
voor 10 diners f 12.50.

Het lokaal is **telefonisch verbonden**, zoowel ten gerieve der leden, als tot het
ontvangen van bestellingen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”
HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maldienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
	1905	1905	1905	1905	1905
Merapi	18 Febr.	2 Maart	7 Maart	27 Maart	29 Maart
Ophir	4 Maart	16	21	10 April	12 April
Gedé	18	30	4 April	23	25
Sindoro	1 April	13 April	18	7 Mei	9 Mei
Salak	15	27	2 Mei	21	23
Ongaran	29	11 Mei	16	4 Juni	6 Juni
Ardjoeno	13 Mei	25	30	18	20
Goentoe	27	8 Juni	13 Juni	2 Juli	4 Juli

* 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**

De Agenten: **Eijkensluysters & Tromp, Anna Paulownastraat 1 d, 's-Hage**

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur,
inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie
den heer **G. C. A. DE WITR, Reinkenstraat n°. 16.**

Een dame voor het geven van les in de
Maleische en Javaansche Taal.
Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.
Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap
of lectrice.
Een bekwame linnennaaster.
Vier jonge Dames die als Gouvernante
naar Indië willen.
Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser,
geldophalen enz.
Vier dames voor pianolessen.
Een Heer voor administratieve betrekking
of magazijnmeester.
Twee Dames voor het maken van uitzetten
(eene te Leiden).
Eene Dame voor onderricht in fröbelen
en handwerken (heeft diploma).
Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werk-
zaam geweest, voor adm. betrekking.
Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm.
betrekking.
Twee dames voor het geven van privaat en
cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren lang als factotum
en in bibliotheek werkzaam geweest, voor
magazijnsnecht, kantoorlooper, bode, conciërge,
opzichter, huisbewaarder enz.
Twee dames voor het geven van lessen in
de fransche taal en conversatielessen, waarvan
eene met diploma middelbaar.
Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het
geven van privaateslessen tegen billijken prijs.
Eene Dame voor Zanglessen.
Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Twee Dames voor waarnemen van een huis-
houden.
Twee Dames om met eene familie op reis
te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch,
Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel
gereaist.
Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huis-
bewaarders, adm. betrekking, geldincasseeren,
Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve
betrekking.
Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede
naar Indië te gaan.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani